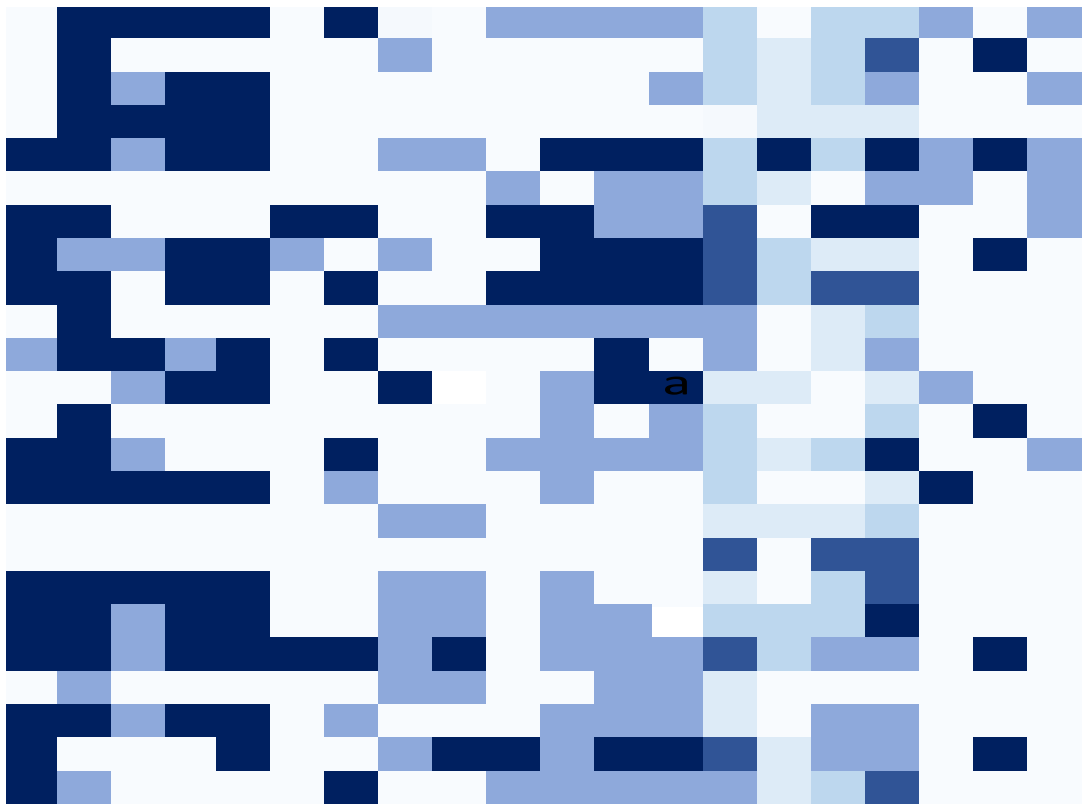

När ska barnen vara med?

En kartläggning av skånska kommuners arbete kring barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö

Anna Boman & Amanda Odell Kling

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsingenjörsprogrammet
Alnarp 2024

När ska barnen vara med? En kartläggning av skånska kommuners arbete kring barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö

When are children supposed to partake? A survey of Skånes municipalities work involving children's participation in the development of physical outdoor environment

Anna Boman & Amanda Odell Kling

Handledare:	Märit Jansson, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator:	Johan Wirdelöv, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i Landskapsarkitektur, Landskapsingenjörsprogrammet
Kurskod:	EX0841
Program/utbildning:	Landskapsingenjörsprogrammet
Kursansvarig inst:	Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2024
Omslagsbild:	Amanda Odell Kling
Upphovsrätt:	Diagram, illustrationer, figurer och tabeller är gjorda av författarna själva om inget annat anges.
Nyckelord:	barn, barnperspektiv, barnets perspektiv, delaktighet, deltagande, fysisk planering, fysisk utemiljö, kommun, metod

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Sedan 2020 har FN:s Barnkonvention varit lagstadgad i Sverige och alla barn har därför laglig rätt att vara delaktiga och delta i beslut och frågor som rör dem. Den fysiska utemiljön påverkar barn och att genom att låta barn delta i utveckling och förändring av densamma främjas bland annat barnets demokratiska kunskaper, barnets hälsa men också en hållbar stadsplanering. Arbetet med barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö bedrivs av olika aktörer och kommunen är en särskilt viktig aktör. Det är dock oklart hur kommunernas arbete ser ut idag och vilka behov som finns för att utveckla arbetet. Därför genomfördes en enkätundersökning för att kartlägga hur barns deltagande ser ut i skånska kommuner i utveckling och förändring av fysisk utemiljö. Totalt besvarade 24 av 66 tillfrågade respondenter inom planering och förvaltning i 18 av 33 kommuner enkäten i sin helhet. Resultatet visar att det i vissa kommuner verkar finnas en rutin för *hur* själva deltagandeprocessen ska genomföras men att det saknas systematik kring *när* barn ska delta. Det framkommer även att tydliga riktlinjer har en positiv påverkan på arbetet men saknas inom flera kommuner. Resultaten visar att även om kommuner har flera goda exempel så är de i behov av att systematiseras för att bättre möjliggöra barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö.

Abstract

The UN Convention on the Rights of the Child has been Swedish law since 2020 and hence all Swedish children have the legal right to participate and to be heard on matters affecting them, and to be included in the decision making of such matters. The outdoor environment has a strong impact on children's health and by involving children in the planning and development of it one can promote children's democratic knowledge, sustainable city-planning along with children's wellbeing. Work incorporating children's participation involves several actors and the municipality being a particularly important one. It is however unclear how work involving children in the development of outdoor environments *looks* and what is needed to improve it. Therefore a survey was carried out to review children's participation in the development of outdoor environments in Scanian municipalities. A total of 24 out of 66 respondents in 18 of 33 municipalities completed the survey. The results indicate that certain municipalities tend to have a routine of *how* to carry out the participation process but that there is a lack of systematics regarding *when* to involve children. Several municipalities lack guidelines although clear guidelines have a positive effect on children's participation and involvement. The results show that although the municipalities have plenty of good anecdotal examples, they are in need of systematic work to thoroughly enable children's participation in the development of outdoor environments.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	7
1.1	Begreppsförklaring	7
1.2	Inledning.....	8
1.3	Bakgrund.....	9
1.3.1	Barns rättigheter	9
1.3.2	Teorier och metoder för barns deltagande	10
1.3.3	Varför ska barn delta/vara delaktiga?	11
1.3.4	Barnets perspektiv och vuxnas synsätt	12
1.3.5	Utmaningar och svårigheter.....	13
1.3.6	Behov.....	13
1.4	Syfte	14
1.4.1	Frågeställningar	14
2.	Material och metod	15
2.1	Enkät.....	15
2.1.1	Urval och avgränsning	16
2.1.2	Frågor och utformning	16
2.1.3	Resultatanalys	16
3.	Resultat	18
3.1	Barnrätt	18
3.1.1	Riktlinjer	18
3.1.2	Specifik tjänst inom kommunen	19
3.1.3	Kompetensutveckling.....	20
3.2	Barns deltagande	21
3.2.1	Kommunikation	21
3.2.2	Frekvens, återkoppling och uppföljning	24
3.2.3	Skede och metoder.....	25
3.3	Utmaningar, stöd och goda exempel	28
3.3.1	Varför barn inte deltar	28
3.3.2	Forum.....	30
3.3.3	Goda exempel	30
3.3.4	Sammanfattning av riktlinjer	32
4.	Diskussion	34
4.1	Resultatdiskussion	34
4.1.1	Barnrätt	34
4.1.2	Barns deltagande.....	35
4.1.3	Utmaningar, stöd och goda exempel.....	38
4.2	Metoddiskussion	40
4.2.1	Enkät.....	40

5. Slutsats	43
Referenser.....	44
Bilaga 1.....	49
Bilaga 2.....	50

1. Inledning

1.1 Begreppsförklaring

Barn: I Barnkonventionen (SFS 2018:1197) definieras barn som “[...]varje människa under 18 års ålder, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet”.

Barnets perspektiv: Barnets perspektiv är det enskilda barnets egen upplevelse av sin omvärld och sitt liv. Detta perspektiv synliggörs genom att barnet själv ges möjlighet att uttrycka sina åsikter i frågor som berör det utifrån sina egna förutsättningar (Boverket 2023a).

Barnperspektiv: I detta arbete används barnperspektiv som en definition av vuxnas syn på barn och barndom. Vuxna tänker sig in i barnets situation, analyserar hur beslut påverkar barns intressen, behov och vad som blir bäst för barnet. Barnperspektivet baseras på vuxnas egen barndom samt kunskap och erfarenhet kring barn. Det generella barnperspektivet baseras på samhällets normer och lagar (Boverket 2023a; Barnombudsmannen u.å.).

Delaktighet: Definieras i detta arbete utifrån Boverkets (2023a) tolkning av begreppet: Att en person aktivt kan medverka på olika nivåer i samhällslivet och vara en del av de processer som formar vår livsmiljö utifrån sina egna villkor och oberoende av ålder, kön, funktionsförmåga, etnicitet, social tillhörighet eller tro. Delaktighet stärks av deltagande (Hamerslag 2013, sid.72).

Deltagande: Främst definieras deltagande i detta arbete som att aktivt involveras genom handlingar och yttranden i processer kring utveckling av fysisk utemiljö.

Fysisk utemiljö: I begreppet fysisk utemiljö i detta arbete innefattas de fysiska miljöer utomhus som barn lever och vistas i. Det kan vara till exempel stadsdelar, bostadsgårdar, skol- och förskolegårdar, lekplatser, parker, naturområden, mindre grönområden och skolvägar.

Skeden: Begreppet skeden i detta arbete syftar till olika skeden i utveckling av fysisk utemiljö som översiktsplanering, detaljplanering, gestaltning/omgestaltning, byggande, förvaltning och skötsel.

1.2 Inledning

Barn är experter på sin egen miljö (Kylin & Lieberg 2001; Nordström & Björklid 2012; Boverket & Movium 2015; UNICEF 2020) och enligt Barnkonventionen har barn i Sverige laglig rätt att höras, få information om och göras delaktiga i alla beslut som påverkar dem (SFS 2018:1197). Kommunen har en skyldighet utifrån sitt myndighetsansvar att försäkra barns rättigheter och följa de regelverk som styr barns livsmiljöer (UNCRC Barnrättskommittén 2009; Socialdepartementet 2010; Boverket & Movium 2015; Nordström 2019; Barnombudsmannen 2022). Således följer ett stort ansvar för barns fysiska utemiljöer (Boverket & Movium 2015; Nordström 2019; Barnombudsmannen 2022; Wilhelmsen et al. 2023).

Barns deltagande i utveckling av fysisk utemiljö kan se ut på olika sätt, ske i olika sammanhang och ske via olika aktörer då barn lever i och rör sig mellan olika platser i sin vardag. Kommunen är en särskilt viktig aktör eftersom kommunen styr markfördelning och markanvändning genom planering i översiktsplaner och detaljplaner och på så vis påverkar barns befintliga och framtida utemiljöer (Boverket & Movium 2015; Nordström 2019). Tillsammans med andra aktörer, såsom bostadsbolag och byggföretag ansvarar kommunen också till stor del för byggande och gestaltning av utemiljöer som bostadsgårdar, lekplatser och skolgårdar (Boverket & Movium 2015; Nordström 2019; Barnombudsmannen 2022) samt för hur dessa miljöer utvecklas genom förvaltning och skötsel (Sundevall & Jansson 2020). Det kommunen och andra aktörer gör inom olika skeden har betydelse för barns lek, lärande och trygghet (Boverket 2015).

Barns deltagande i utvecklingen av urban utemiljö har under 2010-talet noterats öka, men nivån på delaktighet varierar (Ataol et al. 2019) och det finns en osäkerhet kring hur barn kan göras delaktiga och delta (Jungmark 2021; Barnombudsmannen 2022). Det är också oklart hur arbetet kring barns deltagande i utveckling av fysisk utemiljö ser ut i kommuner idag (Bomgren et al. 2023). Eftersom kommunala beslut har stor påverkan på den fysiska utemiljö som barn möter i sin vardag (Wilhelmsen et al. 2023) är det viktigt att öka kunskapen om hur kommuner arbetar och planerar för barns deltagande (Nordström 2019).

Utifrån vår kommande yrkesroll som landskapsingenjörer anser vi att det är av relevans att kartlägga vilka metoder för barns delaktighet och deltagande som idag används i olika skeden inom kommuner samt undersöka hur och när barn deltar i

utveckling av fysisk utemiljö. Vi anser det även vara av relevans att belysa olika forum och goda exempel eftersom arbetet som landskapsingenjörer högst troligt kommer att beröra processer och frågor som kräver att barns perspektiv inkluderas och att barn görs delaktiga. Barns deltagande utgör en viktig grund för att kunna utföra arbetet utifrån det ansvar vi som vuxna har - att alltid verka för barnets bästa i enlighet med barnkonventionen.

1.3 Bakgrund

1.3.1 Barns rättigheter

Barns deltagande och möjlighet att påverka sin gestaltade livsmiljö är rättsligt förankrad i det svenska samhället genom flera olika styrmedel. År 1989 kom FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen, som tidigt ratificerades av Sverige (Barnombudsmannen 2021b) och lagstodgades 2020 (SFS 2018:1197). Hur barns rätt till deltagande i utveckling av fysisk miljö ser ut beskrivs framförallt i artikel 3, 12 och 31 i Barnkonventionen. Artikel 3 fastställer att åtgärder som rör barn alltid ska utgå från barnets bästa (ibid). Artikel 12 fastställer att barn har rätt att fritt uttrycka sina åsikter och att dessa åsikter noga ska beaktas så snart barn kan forma egna åsikter kring frågor som rör dem. Återkoppling är del av denna rättighet och enligt Barnkonventionen krävs detta i processer där barn deltagit för att barn ska förstå hur deras deltagande har tillvaratagits (UNCRC Barnrättskommittén 2009). Även uppföljning av hur väl deltagandeprocessen fungerat är betydelsefull och behövs för att förstå barnets upplevelse (Barnombudsmannen 2021a) och ska när det är möjligt genomföras med barnen (UNCRC Barnrättskommittén 2009). Artikel 12 fastställer också det strikta ansvar som vilar på konventionsstaterna och därmed också kommunerna: att denna rättighet uppfylls genom lämpliga medel (ibid). Artikel 31 slår fast barns rätt till vila, fritid, lek och åldersanpassad rekreation (SFS 2018:1197).

Plan- och bygglagen (SFS 2010:900) beskriver de krav som ställs på den del av barns fysiska utemiljö som rör friytor kring bland annat skolor och förskolor. År 2015 antog Sverige Agenda 2030 (Regeringskansliet u.å.), bland annat med målet att bygga och främja inkluderande och rättvisa samhällen där allas mänskliga rättigheter skall tillgodoses. I regeringens proposition "Politik för gestaltad livsmiljö" från 2018 framhålls vikten av att barn och unga ges inflytande och utrymme och att deras perspektiv är viktiga i stadsplanering och byggande (Kulturdepartementet 2018).

1.3.2 Teorier och metoder för barns deltagande

Det finns flera olika teorier kring hur barns delaktighet kan definieras, värderas och förklaras och det är viktigt att de som ansvarar för deltagandeprocesser hanterar dem varsamt och engagerat (Fors et al. 2020). Vuxna med ansvar för barns delaktighet behöver en palett av metoder att tillgå eftersom alla metoder inte är lämpliga i alla situationer och för alla deltagare (Derr & Kovács 2015; Fors et al. 2020).

Harts delaktighetsstege (1992) är en modell som indelad i åtta steg beskriver hur barns delaktighet kan se ut i olika projekt. De tre lägsta nivåerna på stegen beskriver barns icke-deltagande som situationer där barn fysiskt deltar men inte förstår vad deras medverkan har för påverkan, skeenden då barn blir tillfrågade men aldrig får feedback om vad deras åsikt bidragit till och situationer där barn deltar och tillåts uttrycka sig men endast dekorativt för att framhäva en sakfråga eftersom barnen inte har någon reell påverkan. Enligt Hart (1992) kan barn först räknas som delaktiga när de själva väljer att delta efter att ha informerats om och förstått varför de medverkar, vem som vill att de medverkar och att deras medverkan får betydelse. Detta möjliggör att barn kan tilldelas en typ av konsultroll, att barn involveras i och har en faktisk påverkan på projekt styrda och beslutade av vuxna. I de tre översta nivåerna på delaktighetsstegen delas beslutsfattande och initierande mellan barn och vuxna. Hart (2008) har även tydliggjort att stegen inte ska användas som ett utvärderingsverktyg, utan snarare för att synliggöra hur barns delaktighet ser ut och att sträva efter att möjliggöra deltagande i största möjliga mån för de barn som vill och kan delta.

Shier (2001), som inspirerats av Harts delaktighetsstege (1992), beskriver i sin modell barns inflytande och delaktighet i fem steg, från att barn blir lyssnade på och ges information till att barn är med och delar beslutsfattande med vuxna. Varje steg i modellen är indelad i tre faser som beskriver engagemanget hos olika organisationer eller arbetstagare. Den första fasen är ett åtagande om att arbeta på ett speciellt sätt. I den andra fasen finns resurser att genomföra detta arbete och i den tredje fasen fastställs policys och riktlinjer kring arbetssättet. Detta kan resultera i implementering av barns delaktighet i arbetssätt på olika nivåer inom organisationen.

Francis & Lorenzo (2002) sammanfattar 30 års forskning kring barns delaktighet i planering av fysisk utemiljö i sju perspektiv som bland annat identifierar den ideologiska syn som ligger till grund för tankar och koncept kring barns delaktighet i planering idag, barns fysiska behov av och i utemiljö och riskerna när vuxna företräder barn. Francis & Lorenzo uppmanar ansvariga vuxna att tänka nytt kring barns delaktighet i planering av miljöer för barn och föreslår att deras

sammanfattning används som startpunkt för utveckling och förbättring av detta arbete. (Francis & Lorenzo 2002).

Verktyg som till exempel barnkonsekvensanalyser har tagits fram för att säkerställa att barns rättigheter tas i beaktande inom en verksamhet innan beslutsfattande sker (Boverket 2022) och för att belysa konsekvenserna av förändringar som berör barn, bland annat i deras fysiska utemiljö (Nordström 2019). Ataol et al. (2019) belyser i sin studie vikten av att anpassa barns deltagande utifrån deras ålder och att det finns ett samband mellan konceptualisering utifrån barns åldersindelning och vilka metoder som sedan används i planeringsprocesser. Verktyg som till exempel *Barnkartor i Gis* är tänkt att användas från årskurs fyra av barn och lärare tillsammans med en handledare med syfte att få kunskap om barns perspektiv i utveckling av fysisk utemiljö genom digitala kartenkäter (Nordin & Berglund 2010). Längre delaktighetsprocesser som dialogmodellen *Arkitekter i Skola* kan användas för barn i alla åldrar för att arbeta med barns delaktighet i stadsutveckling förutsatt att de går i skolan (Boverket 2023b). Ett annat verktyg att använda i skolan för att ta del av barns åsikter samt för att kommunicera information till barn är skolråd, på en mer övergripande kommunal nivå motsvaras detta av ungdomsråd. Bägge metoder bygger på en politisk grund och rätten att uttrycka sig.

Promenadintervju och trygghetsrund är metoder som bygger på att vara tillsammans med barn som berörs på den plats som är föremål för planeringen. Att just vara tillsammans gör att förståelsen för barns upplevelser och erfarenheter av platsen ökar och detta ger den vuxna bättre möjligheter att sen föra detta vidare i planeringen av platsen (Nordström 2019).

I andra kreativa aktiviteter är vuxna också tillsammans med barn men då i syfte att uppmuntra barn att uttrycka sina idéer i till exempel workshops och liknande och sedan använda den informationen i utveckling av fysisk utemiljö.

1.3.3 Varför ska barn delta?

Framtidens samhälle gynnas av barns deltagande på flera sätt. I utveckling av hållbar samhällsplanering är barnens perspektiv och deltagande fundamentalt (Bomgren et al. 2023) och barns deltagande bidrar till en mer långsiktig utveckling av fysisk utemiljö (Mårtensson & Nordström 2017). För en gynnsam, hållbar och långsiktig utveckling behöver ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter ses ur ett holistiskt perspektiv där även moraliska ståndpunkter och sociala relationer bör tas i beaktande (Nordström & Björklid 2012). I ett längre perspektiv bidrar barns deltagande till att barn blir medvetna medborgare med en positiv påverkan på samhället vilket medför ett mer hållbart samhälle (Derr & Kovács 2015).

Barns deltagande i utveckling av fysisk utemiljö ger värdefull kunskap. Barn kan bidra till lösningar på problem som samtidigt står inför (Derr & Kovács 2015) då de besitter kunskap (Nordström 2019) och värdefulla perspektiv som vuxna inte har (Fors et al. 2020). Det gör barn till experter på sin egen miljö (Kylin & Lieberg 2001; Nordström & Björklid 2012; Boverket & Movium 2015; UNICEF 2020). Barns kunskap kan ge en ökad kvalitet på gestaltning och främja användning av utemiljöer (Muela et al. 2019) och kunskapen behöver tas i beaktande av relevanta samhällsaktörer (Jungmark 2021) även om deltagande inte leder fram till ett fysiskt resultat kan processen i sig resultera i ny kunskap och praktisk erfarenhet hos både de barn och de vuxna som deltar (Ataol et al. 2019).

Barn som får delta främjar ett demokratiskt och inkluderande samhälle. Genom deltagande kan barn på ett pedagogiskt sätt få kunskap och förståelse kring beslutsfattande, rättigheter och skyldigheter (Fors et al 2020) Det stärker även barns lärande om demokratiska processer och respekten för mänskliga rättigheter (Nordström & Björklid 2012; Boverket & Movium; 2015; Mårtensson & Nordström 2017; Nordström 2019; Fors et al. 2020; UNICEF 2020).

Barn bör ges möjligheten att delta och kunna påverka samhället även utifrån ett hälsoperspektiv. En publikation från Folkhälsomyndigheten (2023) menar att delaktighet kring beslut gällande sin direkta närmiljö gynnar barns hälsa och en studie av Ataol et al. (2019) visar att deltagande även kan förbättra barns självkänsla genom känslan av att vara en del av ett större samhälle och genom interaktionen med andra.

1.3.4 Barnets perspektiv och vuxnas synsätt

Förståelsen för barnets perspektiv kräver att vuxna lyssnar på barn (Boverket & Movium, 2015) och i mötet ökar också de vuxnas förståelse av hur barn upplever situationen (Nordström 2019). Barnets perspektiv kräver också att barnet själv har möjlighet att bidra på ett betydelsefullt sätt (Nordström & Björklid 2012), och Derr & Kovács (2015) menar dessutom att barn är fullt kapabla att göra så. För att kunna bygga en barnvänlig stad behöver kunskaper om barnets perspektiv finnas (Boverket & Movium 2015) och tas på allvar (Mårtensson & Nordström 2017). Vuxna som arbetar med barns delaktighet behöver därför ha kunskap för att kunna "översätta" barns uttryckta erfarenheter till praktik (Nordström 2019).

Eftersom barn inte har rätt att rösta är deras deltagande beroende av maktfördelningen mellan vuxna och barn (Åhl et al. 2021) liksom av olika beslutfattares attityd mot att låta barn delta (Juliussen et al. 2023). En svårighet knuten till maktfördelning kring barns deltagande är hur vuxna ser på barn (Åhl et al. 2021), något som historiskt medfört att barns kompetens inte har getts något

större värde (Hart 1992). Om vuxna ser barn som en homogen grupp med samma behov finns en risk att barn exkluderas i deltagande och delaktighet på grund av faktorer som ålder, mognad, hälsa och familjeförhållanden (Åhl et al. 2021).

1.3.5 Utmaningar och svårigheter

En utmaning i kommuners systematiska arbete med barns delaktighet och deltagande är att det finns skillnader i hur olika kommuner arbetar med barns tillgång till information, hur barnets bästa prövas och hur barn görs delaktiga i utvecklingen av sin fysiska utemiljö (de Laval 2015; Mårtensson & Nordström 2017; Barnombudsmannen 2022; Juliussen et al. 2023). En del av problematiken ligger i att lagar och regler som innefattar barns rättigheter, speciellt tillgången till friytor, är vaga och allmänt formulerade (Nordström 2019). I vissa fall blir det därför svårt att hävda barns rättigheter eftersom instanserna som skall tillämpa regler ställs inför en situation där flera motstridiga intressen skall ges hänsyn (ibid). Likadant kan kunskapsbrist kring Barnkonventionen hos ansvariga vuxna leda till att den inte genomförs på sätt anpassade efter barn (Barnombudsmannen 2022).

En annan del i utmaningen kring arbetet med barns delaktighet och deltagande ligger i hur svenska kommuner styrs och organiseras. Den kommunala organisationen i sig kan vara svårförstådd och det kan vara oklart vem som ansvarar för arbetet med barns delaktighet (Juliussen et al. 2020) och samarbetet mellan kommunala förvaltningar kan vara komplicerat (Bomgren et al. 2023). Om strategier saknas för hur detta arbete ska bedrivas försvåras arbetet (Jansson et al. 2020; Barnombudsmannen 2022). Dessutom saknar barn många gånger ett tydligt tillvägagångssätt att förmedla sina åsikter och sin information till kommunen (Boverket & Movium 2015; Åhl et al. 2021; Juliussen et al. 2023). Andra faktorer som medför utmaningar och svårigheter i arbetet med barns deltagande är kommunernas ekonomiska resurser (Jansson et al. 2020), tidsbrist, brist på erfarenhet (Jansson et al. 2020; Bomgren et al. 2023) samt det faktum att barnperspektivet är ett av flera samverkande perspektiv i stadsplaneringen (de Laval 2015; Nordström 2019).

1.3.6 Behov

Ökad vikt behöver läggas vid att barn i större omfattning direkt görs delaktiga snarare än företräds av vuxna (Ataol et al. 2019; Barnombudsmannen 2022). För att barn ska kunna delta i och påverka utveckling av sin fysiska miljö behöver varierande arbetssätt och metoder användas, lyftas fram och vidareutvecklas (Ataol et al. 2019; Nordström 2019; Fors et al. 2020; Jansson et al. 2020; Bomgren et al. 2023; Wilhelmsen et al. 2023). Ytterligare forskning på nya, lämpliga metoder för

att implementera barns delaktighet på kommunal nivå behövs (Juliussen et al. 2023).

Det finns på kommunal nivå behov av mer kunskaps- och erfarenhetsutbyte (Jansson et al. 2020). Bomgren et al. (2023) föreslår utifrån detta en kommunal koordinator som verkar för samordning mellan planerare, skola och kulturinstanser med främsta syfte att engagera barn i deras gestaltade livsmiljöer. Jansson et al. (2020) menar att skillnaden som finns mellan olika kommunala enheter visar på betydelsen av enskilda medarbetares engagemang och kunskap. Personer anställda inom kommunen behöver kunskap om barns deltagande (Jansson et al. 2020, Barnombudsmannen 2022) för att bruka resurser effektivt och hållbart, och förståelsen kring vad ett barnperspektiv är behöver fördjupas hos de som planerar, utformar och förvaltar barns utemiljö (Jungmark 2021). För att ha framgång i planeringsprocesser där barn deltar behövs god kommunikation i en heterogen grupp och ett bra tvärprofessionellt samarbete (Ataol et al. 2019). Inom svenska kommuner finns behov av tydligare systematik och metodik för att hitta best practice (Barnombudsmannen 2022). Det finns behov av att identifiera framgångsrika insatser kring barns deltagande, för att skapa bra utemiljöer för barn (Nordström 2019).

1.4 Syfte

Syftet med arbetet är att kartlägga skånska kommuners arbete med barns delaktighet i utvecklingen av fysisk utemiljö, med särskilt fokus på att förstå hur deltagandet ser ut och identifiera goda exempel.

1.4.1 Frågeställningar

Hur ser barns deltagande ut i arbetet med utveckling och förändring av fysisk utemiljö i skånska kommuner?

Vilka behov finns det av att utveckla kommuners arbete med barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö framöver?

Finns det goda exempel på barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö?

2. Material och metod

En enkätundersökning (bilaga 2) genomfördes som metod för informationsinsamling och för att kartlägga barns deltagande i utveckling av fysisk utemiljö i skånska kommuner. Enkätundersökningen användes även för att identifiera goda exempel på arbetssätt, metoder och genomförda eller pågående projekt.

2.1 Enkät

Enkäten skickades ut till samtliga 33 skånska kommuner. Målgrupp för enkäten var personer som arbetar med utveckling av fysisk utemiljö. För att kunna identifiera under vilka skeden deltagandet sker skickades enkäten till två personer per kommun: en person som arbetar inom planering och en person inom förvaltning. Mailadresser till personer i enkätens målgrupp samlades in via kommunernas telefonväxlar och sparades i enlighet med GDPR i ett separat dokument, otillgängligt för utomstående, och raderas efter godkänt kandidatarbete.

Enkätundersökningen skickades därefter ut via enkätverktyget Netigate till totalt 66 personer, två personer per skånsk kommun. Enkäten skickades ut tisdagen den 21 november med en svarstid på nio dagar. Påminnelsemejl via Netigate skickades ut måndagen den 27 november med syfte att samla in ytterligare svar då påminnelser enligt Persson (2016) kan leda till ökad svarsfrekvens. Dagen efter skickades enskilda mejl från författarnas studentmejl till de som inte svarat för att försäkra att enkäten inte hamnat i mottagarens skräpkorg. Sista svarsdatum sattes till fredagen den 1 december för att utifrån kursens tidsram hinna sammanställa och analysera materialet. Enligt Persson (2016) kan ett sista svarsdatum innebära en risk att tappa några av de tillfrågade deltagarna, men kan också ha effekten att svarsfrekvensen ökar initialt med samma slutgiltiga svarsdeltagande som om svarsdatum inte angetts. Sista svarsdatum förlängdes därefter till 15 december då tre mejl inkommit om att länken inte fungerade. Direktlänk till enkäten skickades separat till dessa personer. Dock inkom inga fler besvarade enkäter efter den 1 december.

2.1.1 Urval och avgränsning

En geografisk avgränsning ansågs nödvändig på grund av tidsbegränsningen för kursen. Ett annat skäl till avgränsningen till Skåne var intresset av att kartlägga samtliga kommuner inom samma region och studera om det fanns skillnader trots samma regionala tillhörighet.

Ytterligare en avgränsning som gjordes var till vilka förvaltningar inom kommunen enkäten skickades. Anställda med ansvar för eller involverade i planering av fysisk utemiljö samt personal som arbetar med förvaltning av fysisk utemiljö ansågs vara av särskilt intresse för denna kartläggning.

2.1.2 Frågor och utformning

Enkäten (bilaga 2) bestod av 22 frågor och utformades med syfte att svara på frågeställningarna till det självständiga arbetet. En inledande text (bilaga 1) medföljde enkäten med en presentation av författarna, syftet och beräknad tidsåtgång. Sex frågor konstruerades med svarsalternativen ja/nej/vet ej då det som efterfrågades var faktauppgifter. Fyra frågor utformades som slutna flervalsfrågor och resterande 12 var frågor med flervalsalternativ inklusive fritext som svarsalternativ.

Inledande frågor utformades för att vara relativt enkla och snabba att besvara (Persson 2016). Enkätens senare frågor förväntades ta lite längre tid och kräva eftertanke att besvara. Frågor kring hur barn deltar krävde flervalsalternativ med möjlighet till andra svar än de givna alternativen. I den näst sista frågan efterfrågades goda exempel inom kommunen, vilket krävde fritext. Den frågan placerades i slutet då den var en av de frågor som var mest specifik och antogs kunna vara lite mer tidskrävande att svara på (Persson 2016). Enkäten hade en beräknad svarstid på cirka 15 minuter. Detta ansågs vara rimlig tid att kunna avsätta under en arbetsdag för att möjliggöra att så många som möjligt skulle ha tid att besvara enkäten.

2.1.3 Resultatanalys

För att få en tydlig överblick gjordes resultatanalysen främst i Microsoft Excel, detta för att med hjälp av tabeller, färger och diagram analysera resultaten ur olika perspektiv. Resultaten sorterades både induktivt och deduktivt och under processen prövades många olika sätt och versioner för att hitta relevanta teman och indelningar.

Med hänsyn till kommunstorlek gjordes en gruppering enligt Sveriges Kommuner och Regioners [SKR] (2023b) kommunindelning: *grupp A* (storstäder och storstadsnära kommuner), *grupp B* (större städer och kommuner nära större stad)

samt *grupp C* (mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner). Syftet med denna indelning var att utifrån kommunstorlek identifiera om det fanns några skillnader. Enkätsvaren lades först in i en tabell där svaren färgkodades. Därefter sorterades enkäterna in i två grupper efter hur respondenterna svarat på frågan kring riktlinjer där positiva svar hade en ljusare färg och de negativa en mörkare. Utifrån denna gruppering gjordes två tabeller för att kunna se om det skilde sig i nyans mellan tabellerna. Indelningar efter skeden, metoder och yrkeskategori gjordes också. Alla citat plockades också ut i ett dokument där olika sökord användes för att hitta eventuella gemensamma nämnare. Utefter detta diskuterades och analyserades svaren gemensamt av författarna. Uppenbara stav- och skrivfel i citaten har ändrats för att öka läsbarheten.

3. Resultat

Enkäten påbörjades av respondenter från 20 av 33 skånska kommuner, främst i östra, sydvästra och nordvästra delen av Skåne. Respondenter från 18 av 33 kommuner besvarade enkäten i sin helhet vilket motsvarar en svarsfrekvens på 54%. Sju kommuner i grupp A, åtta kommuner i grupp B och tre i grupp C deltog. I sex av kommunerna besvarades enkäten av båda tillfrågade respondenter. I ytterligare en kommun med två respondenter besvarade båda enkäten fram till fråga tolv, där en av respondenterna avslutade. Totalt 27 av 66 personer valde att medverka. Av dessa besvarade 24 personer enkäten i sin helhet, motsvarande en svarsfrekvens på 40 %. Respondenterna var personer med ansvar för utveckling av fysisk utemiljö i planering och förvaltning, i yrkesroller som landskapsarkitekt, stadsarkitekt, planeringsarkitekt, projektledare, översikts-planerare, strategisk planeringschef, parkchef, verksamhetschef, parkingenjör, gatu- och parkchef, driftledare park och gata, landskapsingenjör samt enhetschef offentliga miljöer.

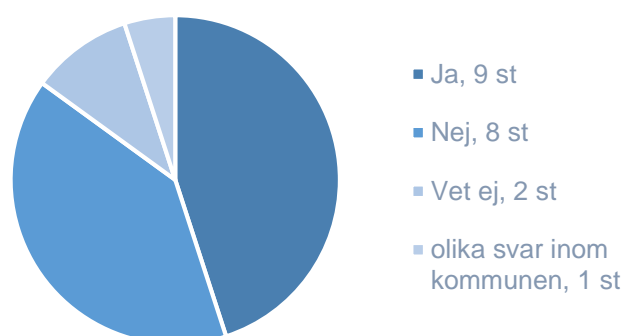
Resultatet nedan redogör för respondenternas svar på frågor, uppdelade efter det som berör *barnrätt* (riktlinjer, barnrättsarbete och kompetensutveckling), *barns deltagande* (hur barns möjligheter ser ut kring att ta del av och kommunicera information, hur respondenterna uppfattar när, hur ofta och genom vilka metoder barn deltar) och *utmaningar, stöd och goda exempel* (faktorer som påverkar arbetet med barns deltagande, goda exempel och forum).

3.1 Barnrätt

Inom barnrätt samlades svar som handlar om kommunernas generella arbete kring barns rättigheter.

3.1.1 Riktlinjer

De insamlade svaren i enkäten visar att respondenter i nio av 20 kommuner anser att de har tydliga riktlinjer gällande barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö. I åtta av 20 kommuner anser respondenterna att tydliga riktlinjer saknas och i två kommuner har respondenterna svarat vet ej på frågan (figur 1).

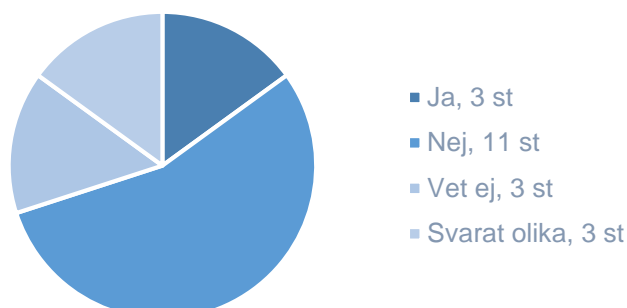

Figur 1. Visar antalet kommuner där respondenterna uppfattade att kommunen hade tydliga riktlinjer gällande barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö, att det saknades samt de som inte visste.

Kommunerna med två respondenter hade svarat samstämmigt på hur de upplevde den egna kommunens riktlinjer frånsatt en kommun, vilken räknades som bortfall. Två kommuner svarade vet ej vilket då har tolkats som att riktlinjerna inte kan ha varit tydliga eftersom det då hade gått att svara ja på frågan. Totalt samlades 27 svar in, 13 respondenter ansåg att det fanns tydliga riktlinjer, tolv svarade att det inte fanns och två respondenter att de inte visste.

3.1.2 Specifik tjänst inom kommunen

Respondenterna i elva av 20 kommuner svarade att det saknas en specifik tjänst avsatt för att tillgodose barns rättigheter i utveckling och förändring av fysisk utemiljö inom kommunen. Respondenter i tre av 20 kommuner svarade att en specifik tjänst finns och i tre av 20 kommuner svarade respondenterna att de inte visste. I tre av de 20 kommunerna hade bägge tillfrågade respondenter besvarat frågan men svaren var olika och räknades därför bort eftersom de kunde tolkas som oklara (figur 2).

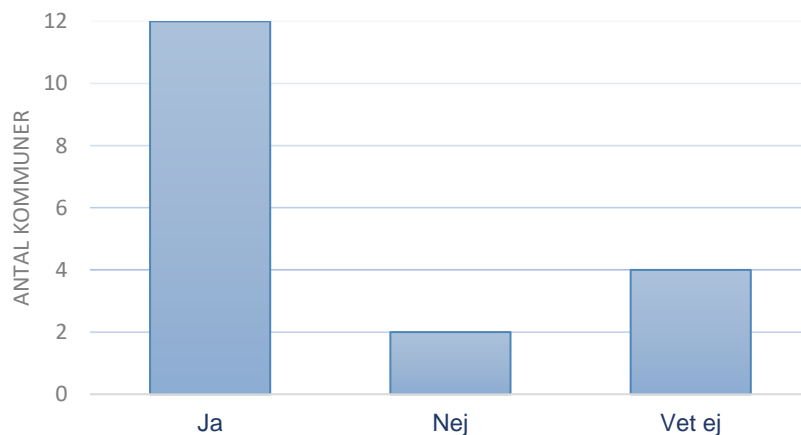

Figur 2. Visar antalet kommuner där respondenterna fick uppge om de visste om det fanns en specifik tjänst avsatt för att tillgodose barns rättigheter i utveckling och förändring av fysisk utemiljö inom kommunen.

Totalt 27 respondenter besvarade frågan varav 17 svarade att en specifik tjänst avsedd för att tillgodose barns rättigheter i utveckling av fysisk utemiljö saknas i deras kommun, fem respondenter svarade att tjänsten finns och fem att de inte visste.

3.1.3 Kompetensutveckling

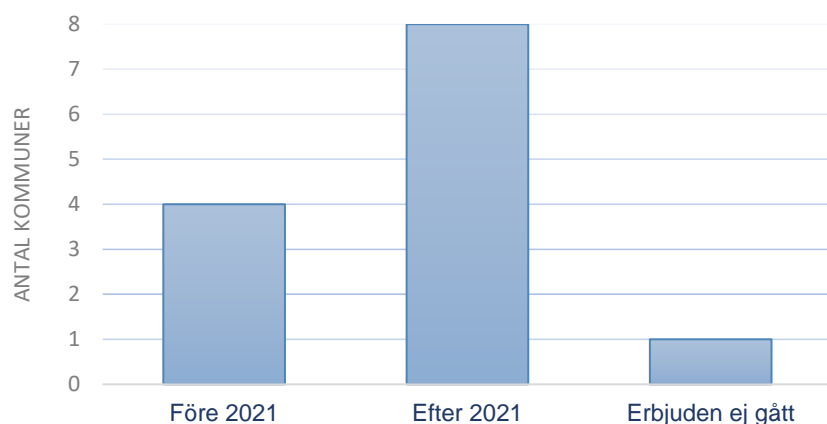
Kompetensutveckling inom Barnkonventionen och barnrätt erbjuds i tolv av 19 kommuner enligt de som svarat på enkäten. I två av kommunerna uppgav respondenterna att det inte erbjuds kompetensutveckling och i fyra kommuner var respondenterna osäkra och en räknades som bortfall (figur 3).

Figur 3. Visar hur respondenter i de olika kommunerna svarat på frågan om kompetensutveckling erbjuds i kommunen eller ej.

De insamlade svaren visar att det bland deltagande kommuner är vanligast att kompetensutveckling erbjuds i pendlingskommuner nära storstad (SKR 2023b), i kommuner kategoriserade grupp A.

Totalt 13 av 22 respondenter svarade att de har blivit erbjudna kompetensutveckling och majoriteten av dem, åtta personer, var verksamma inom planering. Åtta respondenter uppgav att de inte blivit erbjudna kompetensutveckling, fem av dessa var verksamma inom planering och tre inom förvaltning. En respondent verksam inom drift svarade vet ej (figur 4).

Figur 4. Fyra respondenter svarade att de genomgått kompetensutbildning före 2021, åtta personer 2021 eller senare och en person uppger att hen blivit erbjuden men ej genomgått kompetensutveckling.

I några fall har svaren inte varit helt tydliga. En person verksam inom planering svarade vet ej men också att personen har genomgått utbildning, detta svar har inte tagits med i sammanställningen. I två av kommunerna har respondenter inom samma kommun svarat olika, både ja och nej. I två andra kommuner har respondenter svarat både ja och vet ej, där de som svarade ja var verksamma inom planering och de som svarade vet ej inom förvaltning. De jakande svaren har räknats med i denna sammanställning och de nekande samt tvekan för dessa kommuner har räknats bort. En kommun uppgav att de i stället för kompetensutbildning försökte implementera arbetet med barns deltagande på ett konkret sätt då möjlighet till utbildning inte fanns. "Vi är två utbildade barnrättsstrateger och en under utbildning inom samhällsbyggnadsförvaltningen. All personal som började innan 2020 har genomgått en halvdagsutbildning om barnrätt. Tyvärr stannade arbetet upp under pandemin. Vi satsade då i stället på att införa arbetet som en naturlig del i vårt vardagliga arbete." (Planering, grupp C)

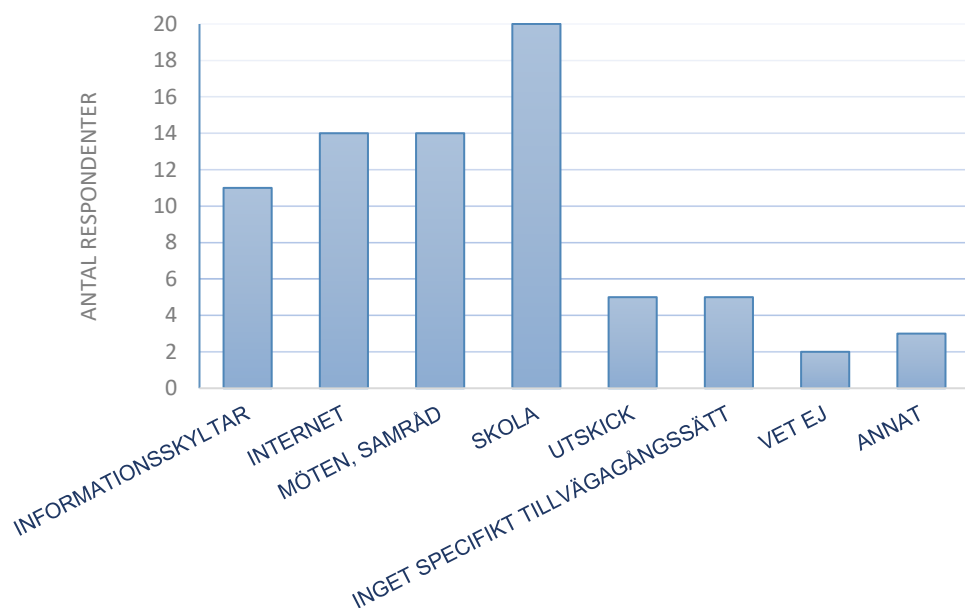
3.2 Barns deltagande

Inom barns deltagande samlades de svar som handlar om hur information kommuniceras mellan kommuner och barn, hur ofta barn deltar, återkoppling, uppföljning. Även i vilka skeden kommunerna arbetar med barns deltagande och genom vilka metoder detta sker beskrivs här.

3.2.1 Kommunikation

Hur förmedlar kommunen information till barn gällande utveckling/förändring av fysisk utemiljö?

Svar kom in från totalt 19 kommuner och i 16 av dem svarade respondenterna att olika tillvägagångssätt användes. Svaren visar att skolan används för att kommunicera information till barn i en majoritet av dessa kommuner följt av internet och möten och samråd. En kommun svarade att inga tillvägagångssätt användes. Svaren var inte helt tydliga i två av kommunerna med två respondenter. Där besvarades frågan med skilda svar och svaren har därför räknats bort i sammanställningen mellan kommuner men tagits med i sammanställning över antal svar från respondenter.

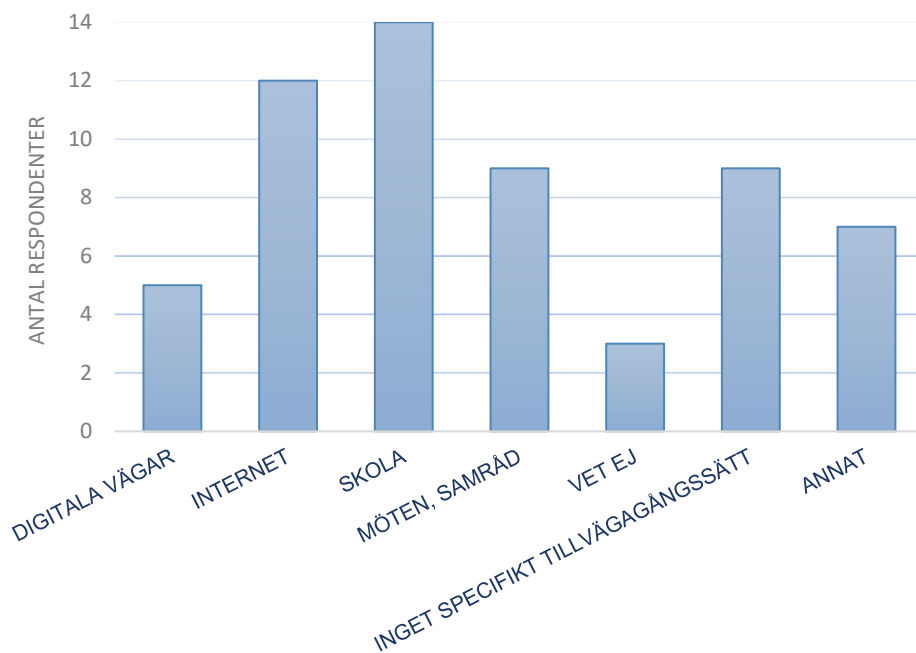

Figur 5. Visar hur respondenterna svarat kring vilka tillvägagångssätt som används för att förmedla information till barn. Skola, internet och olika former av samråd var vanligast.

En klar majoritet, 22 av 26 respondenter, svarade att de använde sig av flera olika tillvägagångssätt i kommunen för att förmedla information till barn. Den kommunikationskanal som enligt 20 av 22 respondenter används mest är skolan följt av internet och möten/samråd (figur 5).

I kommentarerna till svarsalternativet *Annat* nämndes ungdomsting och samarbete med ungdomsråd som ytterligare tillvägagångssätt. En respondent kommenterade: “Bjuder in barn på den lokala orten att vara med, för att skapa delaktighet” (Förvaltning, grupp B) Det nämndes också att tillvägagångssätt och informationsvägar är under utarbetning.

Hur kan barn på eget initiativ förmedla tankar och synpunkter till kommunen gällande utveckling/förändring av fysisk utemiljö?

Figur 6. Visar hur respondenterna svarat kring vilka tillvägångssätt som används för barn att förmedla information till kommunen.

Drygt hälften av respondenterna angav skola som ett sätt för barn att förmedla tankar och synpunkter till kommunen (figur 6) men även i fritextsvar nämndes skolan som ett sätt:

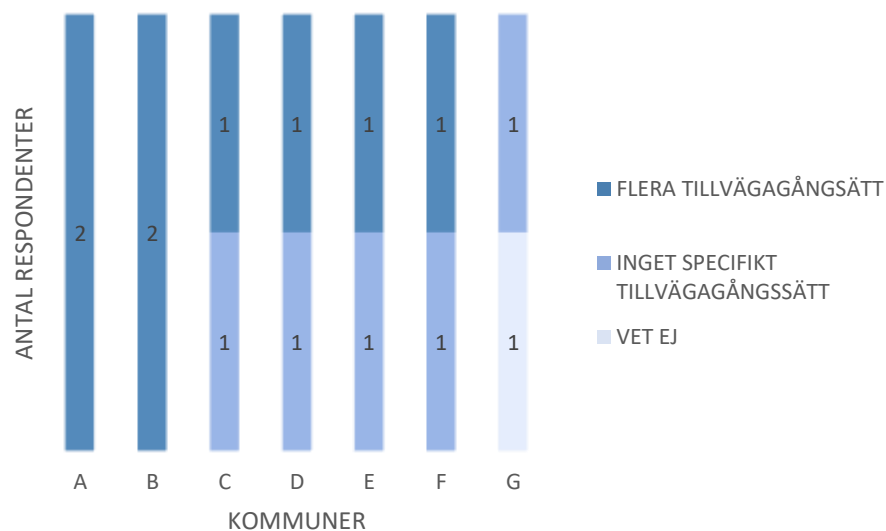
“Inlämnande av teckningar mm till kundtjänst och per brev samt genom förskolor och skolor.” (Förvaltning, grupp A).

En av respondenterna som nämnt skola skrev också att det troligtvis fanns fler tillvägångssätt men att respondenten inte kände till dessa. Tre respondenter svarade *Vet ej*. Att låta barn kommunicera tankar och synpunkter till kommunen i specifika projekt nämns i två kommentarer:

“I enstaka fall kan göras specifikt för barn och unga. Exempelvis i samband med översiktsplanering. När förändringar görs på skolgårdar/förskolegårdar involveras i många fall barn.” (Planering, grupp B)

“Vid förändringar vill vi att de som ska använda lekplatsen får möjlighet att påverka” (Förvaltning, grupp B)

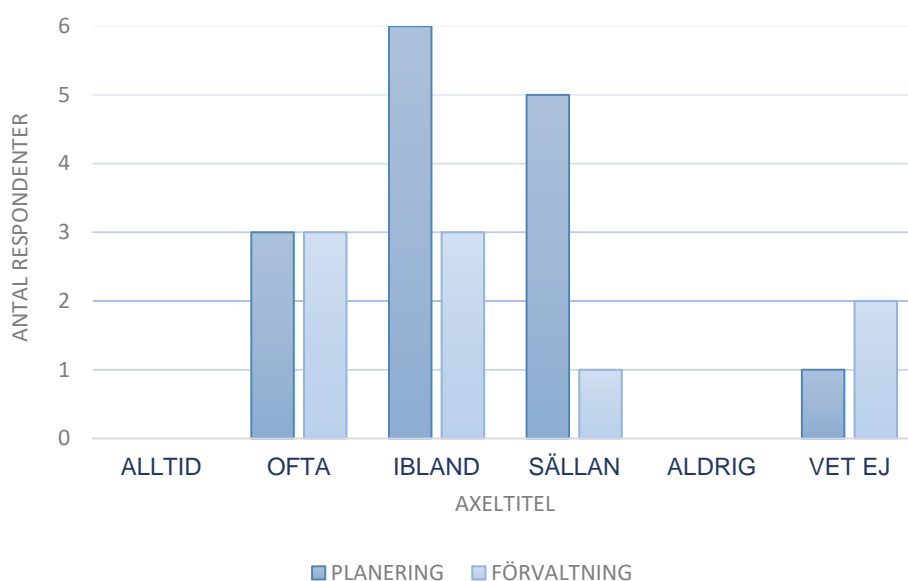
Ungdomsråd och dialogportal för olika typer av projekt nämndes också som sätt för barn att förmedla tankar och synpunkter till kommunen. Nio respondenter svarade att de inom sin kommun inte har något specifikt tillvägagångssätt.

Figur 7. I fem av sju kommuner där bägge tillfrågade respondenter besvarat enkäten gavs olika svar på hur barn kan förmedla tankar och synpunkter till kommunen.

3.2.2 Frekvens, återkoppling och uppföljning

På frågan kring hur ofta barn deltar i samband med utveckling och förändring av fysisk utemiljö svarade flest respondenter att barn deltar ibland. Ingen uppgav att barn aldrig eller alltid deltar (figur 8).

Figur 8. Visar hur respondenter svarat på frågan kring hur ofta barn deltar i samband med utveckling och förändring av fysisk utemiljö.

På frågorna gällande återkoppling och uppföljning svarade respondenterna att återkoppling gjordes i större utsträckning eller lika ofta som uppföljning. Fem respondenter, i fyra kommuner, uppgav att återkoppling alltid sker när barn deltar och en att det aldrig sker. En kommun med två respondenter hade svarat att man aldrig återkopplar och följer upp och den andra i samma kommun att återkoppling ofta sker i samband med att barn deltar. Motsatt förhållande gällde för uppföljning vilket skulle kunna ses som en negativ form av rutin då fyra kommuner svarade att uppföljning aldrig skedde i samband med dessa tillfällen och en kommun att det alltid gjordes. Resultatet visar att man inom förvaltning oftare och mer frekvent uppgav att man både återkopplade och gjorde uppföljningar och att det försvåras i längre processer. Som två respondenter inom planering uttrycker

“[...] Slutligen är planeringsprocesserna oerhört långa processer - vilket gör det svårt med uppföljning och återkoppling.” (Planering, grupp A)

“Det är ofta svårt med återkoppling till barn eftersom beslutsstegen ofta är ganska långa. Från det att en lekplats planeras tills att den byggs kan det ibland gå ganska många år och då kommer barnen inte alltid ihåg att de fått vara med och tycka till, framför allt när det gäller lite mindre barn.” (Förvaltning, grupp B)

3.2.3 Skede och metoder

Resultaten i enkäten visar att när barn deltar finns det en variation i vilka metoder som används, men visar även att barn inte alltid deltar.

Svaren i flervalfrågorna kring metoder och skeden visar att samtliga metoder i enkätens svarsalternativ används i något skede i någon kommun (figur 9) och att barn i någon grad deltar i alla de kommuner som svarat. Två kommuner kunde dock inte uppge inom vilka skeden och genom vilka metoder detta skedde. I övriga kommuner kunde alla respondenter uppge skeden och metoder som användes för barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö. De som genomgått kompetensutveckling uppgav att de använde sig i genomsnitt av fyra olika metoder vilket var en mer än de som inte genomgått eller blivit erbjudna kompetensutveckling svarat.

Fem kommuner svarade att barn deltar i alla skeden och två kommuner uppgav endast ett skede där barn deltar (figur 10). De kommuner som svarat att barn vid något skede deltar i utveckling av fysisk utemiljö uppgav att minst tre olika metoder per kommun används och som mest angav en kommun att åtta metoder används (figur 11)

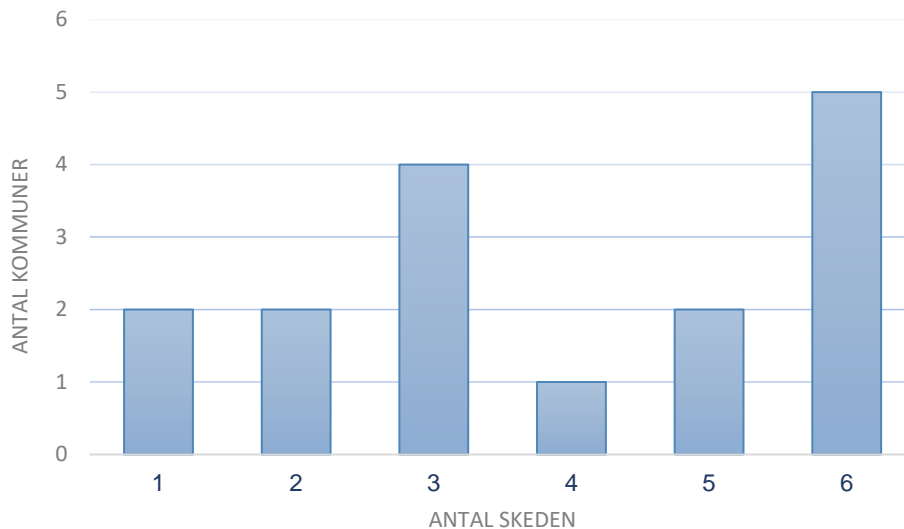
	ÖVERSIKTS- PLANERING	DETALJ- PLANERING	GESTALTNING/ OMGESTALTNING	BYGGANDE	FÖRVALTNING	SKÖTSEL
BARNKONSEKVENSANALYS	5	7	5	3	2	1
BARN-, UNGDOMS- & SKOLRÅD	10	5	5	4	2	2
SAMTAL, INTERVJU	3	5	9	3	3	1
ENKÄT	4	1	6	3	1	0
KREATIVA AKTIVITETER	4	4	8	4	3	0
PROMENADINTERVJU	2	2	4	2	1	0
DIGITALA VERKTYG	2	1	1	1	0	0
TRYGGHETSVANDRING, BARNROND	2	0	2	0	2	1
FYSISKA AKTIVITETER	2	0	3	0	3	4
LÄNGRE DELAKTIGHETSPROCESSER	2	0	1	0	0	0

Figur 9. Metoder som används i de olika skedena (n=antal kommuner). Översiktsplanering och Gestaltning/omgestaltning var de två skeden där alla metoder uppgavs användas av en eller flera kommuner. Gestaltning/omgestaltning var det skede som flest unika respondenter hade svarat att de visste att en eller flera metoder användes.

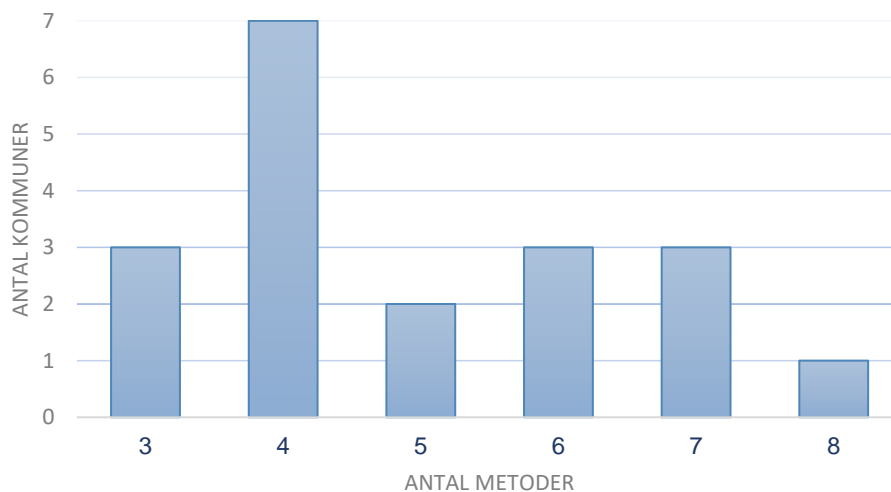
Barnkonsekvensanalys, barn- och ungdomsråd, kreativa aktiviteter, samtal och intervju uppgavs användas i alla skeden, men inte av samma kommun i de olika skedena. Respondenterna uppgav i fritextsvar att när barn deltar sker detta genom dialog, digital dialog, intervju, omröstningar, praktiskt, barn har blivit tillfrågade kring utformning, enkät, workshops, samarbete barn-förälder-pedagog.

I kommuner med två respondenter kunde en bredare palett av metoder utläsas. I de kommuner som inte hade två respondenter kan antal metoder ha påverkats på grund av minskad överblick/insikt i alla skeden och av de som uppgav *Inte mitt område* men hade vetskap om metoder för barns deltagande. I de fall där respondenterna hade fyllt i en kombination av metoder och *Inte mitt område/vet ej* tolkade svaret

som att de syftade på att skedet inte representerade deras område men att de ändå hade vetskap om en eller flera metoder som användes under detta skede. En respondent skrev i fritext “Kan vara flera av de ovanstående, men är inte min avdelning som ansvarar så markerade de alternativen jag är säker på.” (planering grupp B) och hade samtidigt fyllt i *Inte mitt område/vet ej*.

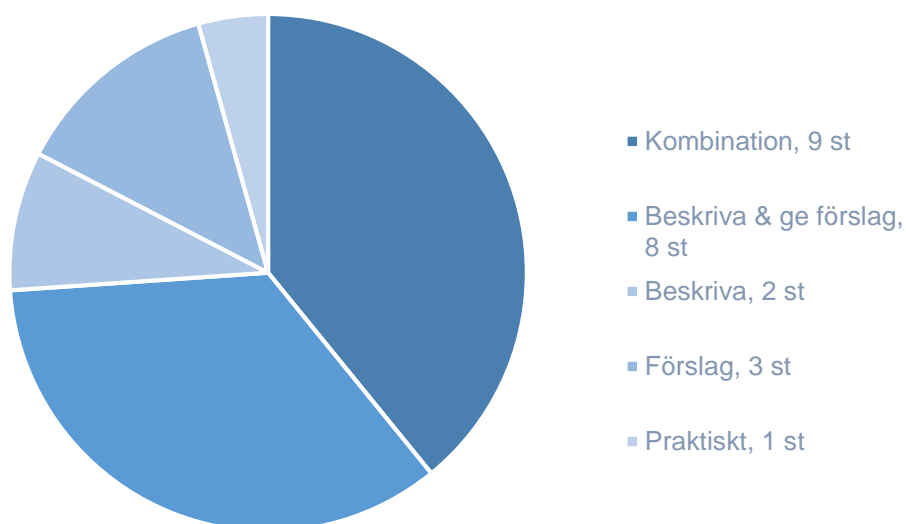
Figur 10. Visar hur många skeden där barn deltar i kommunerna

Figur 11. Visar hur många metoder som används enligt kommuner som svarat att barn vid något tillfälle deltar i olika skeden i utveckling av fysisk utemiljö.

De respondenter som angett att barn deltar i *Översiktsplanering* har samtliga uppgett att de använder sig av fler metoder än en. *Skötsel* var det skede där majoriteten angav att endast en metod användes av dem som svarat att barn deltar inom skötsel.

Vid de tillfällen barn deltar (figur 12) svarade högst andel av respondenterna att barnen fått göra en kombination av att ge konkreta förslag, beskriva sin verklighet och delta praktiskt. Nästan lika många svarade att barnen får ge konkreta förslag och beskriva sin verklighet. Endast en kommun svarade att barn enbart deltar på ett praktiskt plan. Resultatet visar på att det oftast är en variation av sätt som används när barn deltar.

Figur 12. Visar hur respondenterna svarat på frågan om vad barn fått göra när de deltagit

3.3 Utmaningar, stöd och goda exempel

Inom utmaningar, stöd och goda exempel samlas de svar som handlar om respondenternas uppfattningar kring orsaker till varför barn sällan eller inte alls görs delaktiga, om det finns stödjande forum i arbetet kring barns deltagande samt om goda exempel finns där barn varit med och deltagit i kommunen.

3.3.1 Varför barn inte deltar

Vad kan vara orsaken om barn sällan eller inte alls deltar i utveckling och förändring av fysisk utemiljö besvarades av totalt 24 respondenter och

kommenterades i fritextalternativet av 15 respondenter. Av dessa angav sex stycken tidsbrist och brist på resurser som orsak:

“att det tar tid och under tidspress glöms det bort”. (Förvaltning, grupp A)

En annan orsak och aspekt på tid var längden på processer och projekten. Respondenterna ansåg att barnens tidsperspektiv gjorde att deltagande i längre processer som till exempel översiktsplanering inte skulle vara meningsfullt för barnen då de troligtvis bytt skola vid planens antagande, vilket gör det svårt att förmedla till barnen på deras nivå vad de konkret kan påverka.

“[...]Jag vet också att det ofta inom planprocessen är väldigt lite som barnens deltagande kan bidra med som kan ge något konkret tillbaka till barnen. För dem är det inte tydligt vad en plan är och därmed inte heller vad deras återkoppling har gjort för skillnad. Risken är att en utökad dialog/process med barnen i tillexempel en översiktsplan som pågår i flera år, känns meningslös ur deras tidsperspektiv (4 år är en halv livstid för 8 åringar och de kanske inte ens går kvar på samma skola när planen antas) [...]” (planering, grupp B)

Processer med en kortare tidsram och mer konkreta projekt uppfattades som enklare att genomföra.

“För dåligt med tid, resurser och engagemang. Framförallt tiden, om det inte hade funnits så mycket att göra kan man absolut lägga en förmiddag eller heldag på att genomföra samtal och rundvandring för att öka barns deltagande, men tiden och engagemanget att få till detta är svårt.” (Planering, grupp C)

“[...] Jag tror att processen uppfattas som mer givande i konkreta projekt som handlar om omgestaltung av ett område, där det går att se fysisk skillnad i miljön.” (Planering, grupp B)

Vidare kommenterades det att kortare projekt som omgestaltung uppfattades som mer givande för barn eftersom det resulterar i en fysisk skillnad i miljön inom en mer begränsad tidsram. Andra orsaker som togs upp av flera respondenter var bristande engagemang, att barns deltagande inte prioriterades eller efterfrågades från politiskt håll och att rutiner och kompetens saknades. En respondent nämner även att en orsak skulle kunna vara att flera projekt inte tydligt anses beröra barn och att det redan finns kunskap att tillgå för en barnvänlig planering, vilket kan tolkas som att barn därför inte behöver göras delaktiga:

En respondent nämnde att barn inte deltar som en konsekvens av att kommunen överlag har en liten medborgardialog. Två respondenter skrev att genomförandet uppfattas som svårt och en av dem skrev även att det finns begränsningar i omfattningen av hur många barn deltar i till exempel processer via skolan:

“Tidsbrist och brist på resurser antingen inom projektet eller inom skolan”
(Planering, grupp A)

3.3.2 Forum

I enkäten svarade arton respondenter att de hade tillgång till forum med goda exempel kring barns deltagande. I fritextsvaren nämns totalt 22 olika forum som upplevs stödjande i arbetet med barns deltagande. Fem av dessa nämndes fler än en gång. Kommunöverskridande nätverk angavs av sju respondenter: samarbetsmöten med andra kommuner, kollegor i andra kommuner, vi träffas alla kommuner för att lära av varandra, familjen Helsingborg, kommunöverskridande nätverk. Den egna kommunens nätverk nämndes vid fem tillfällen: kommunens barnkonventionsarbete, kommunens barn- och utbildningsförvaltning, nätverk inom kommunen, kommunens barnrättsstrateg. Region Skåne, Movium och SKR:s nätverk för barnrättsstrateger nämns alla av två respondenter vardera. Övriga forum som endast nämns en gång är: info facktidningar, BUB nätverk, litteratur, dialogguide, forskning, Boverket, Länsstyrelsen, Funkisfamiljerna i Malmö, dialogarbete Klagshamnsskolan, Grönträff Skåne och föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare.

3.3.3 Goda exempel

Av de som hade fyllt i att goda exempel fanns inom kommunen hade en majoritet även i fritext beskrivit dessa exempel i någon mån. Arton personer svarade att det fanns goda exempel inom kommunen där barn deltagit i utveckling/förändring av fysisk utemiljö. De metoder som nämndes var: digitala verktyg, kreativa aktiviteter (workshops, utställningar, rita teckningar), praktiska aktiviteter (bygga fågelholkar och insektshotell), längre processer (GLAP), enkäter, trygghetsvandring, intervjuer, omröstningar och dialog. De olika exempel som beskrevs visar att olika metoder i olika skeden används. Sjutton respondenter gav exempel i fritextsvar där majoriteten beskriver barns deltagande av specifika platser ämnade för barn som lekplats, park, skolgård eller aktivitetsplats:

“[...] lekplats gjordes med stort involverande av barn. Vår lekplatsplan säger att barn ska ingå i ett dialogarbete inför byggandet av nya lekplatser och i höstas genomfördes dialogarbete med 5 förskolor och 5 skolor inför 5 nya lekplatser i kommunen.” (Förvaltning, grupp B)

“Barn och unga får vara delaktiga genom hela processen vid projekt som omfattar utformande av parker och lekmiljöer.” (Planering, grupp B)

“Utvecklingen av [...]skolan med närområde. Barn var delaktiga i flera delar av planeringen och genomförandet, ex. skapa konstverk för att öka trygghetskänslan på identifierat otrygga platser.” (Planering, grupp B)

“Vi har tillsammans med skola och förskola genomfört dialoger om aktivitetsstig i [...]skogen. Vi har haft dialoger med barnfamiljer om lekplatser i [ort] och [ort]. Vi har haft digitala dialoger med unga om kommunens aktivitetspark som precis påbörjats i [ort]. Detta är några exempel på projekt där unga involverats i ny- och ombyggnation av allmän platsmark.” (Förvaltning, grupp C)

“Vi skulle bygga skatepark i en av de större byarna, men genom göra intervjuer med de som skulle nyttja anläggningen så högst på önskelistan stod en kickbikebana, så det fick det bli i stället” (Förvaltning, grupp B)

Respondenternas fritextsvar visade en variation kring vad som ansågs vara ett gott exempel på när barn varit med och deltagit. Däremot gick det inte att utläsa från fritextsvaren varför just dessa exempel ansågs vara goda och för vem. En respondent beskriver hur barnen genom omröstning fick delta i att välja ut vårlökar till kommunens rabatt. En annan respondent beskriver hur de genom flera olika metoder som dialog, workshops, webbenkäter och utställning gjorde barn delaktiga i framtagandet av ny översiktsplan. En tredje beskriver hur de på ett praktiskt och konkret plan lät barnen vara delaktiga i att gynna insekts- och fågellivet.

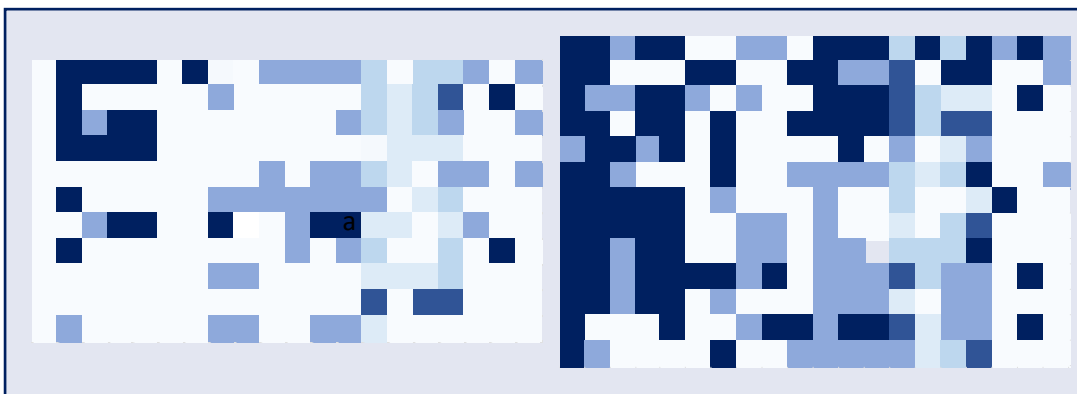
“Vi har bland annat i samband med senaste riksdagsvalet låtit barn rösta på vilka blomsterlökar de ville ha i en rabatt, vi har gjort omröstningar på en skola kring vilka färger och mönster som skulle målas längs ett aktivitetsstråk” (Förvaltning, gruppB)

“Omfattande dialog och inhämtande av info i samband med framtagande av ny ÖP. Exempelvis workshop ute på förskolor och skolor samt webbenkät riktad till unga. Även gemensam utställning och återkoppling kring workshop resultat.” (Planering, grupp B)

“De har varit med och byggt insekthotell samt fågelholkar som sen placerades i olika delar av kommunen, både i parker och naturområden” (Förvaltning, grupp A)

3.3.4 Sammanfattning av riktlinjer

Resultatet av enkäten pekar på att tydliga riktlinjer har en positiv effekt på barns deltagande (figur 14). Enbart i en av de fyra kommuner som svarade att de hade en specifik tjänst upplevde samtidigt att kommunen inte hade tydliga riktlinjer och skulle kunna betyda att riktlinjerna tydliggörs i närvaro av en sådan tjänst samt av kompetensutveckling då nio av tolv som genomgått kompetensutbildning upplevde att kommunen hade tydliga riktlinjer.

Figur 13: De 24 enkäter som besvarats i sin helhet visar skillnader beroende på förekomst av riktlinjer. De mörka rutorna motsvarar negativa svar om barns deltagande, de ljusare är tvekan svar och de vita är positiva svar. Den vänstra figuren visar alla som svarat att tydliga riktlinjer finns och hur de svarat vidare på enkätens frågor. Figuren till höger visar alla de som svarat att det inte finns tydliga riktlinjer, även de som inte visste finns med under denna.

I de fall där tydliga riktlinjer fanns har tolv av 13 respondenter svarat att det fanns olika tillvägagångssätt för kommunen att förmedla information till barn och två av tretton hade svarat att det saknades. En svarade vet ej. Tio av tolv som upplevde att tydliga riktlinjer fanns svarade att det fanns specifika sätt för barn att förmedla tankar och synpunkter till kommunen, men endast fem av 13 av de som inte tyckte kommunen hade tydliga riktlinjer svarade att specifika sätt fanns.

Av de som upplevde att det fanns tydliga riktlinjer och besvarade frågorna kring vilka metoder som användes inom de olika skedena svarade alla utom en att barn deltog i något skede. Den respondent som svarade att barn inte deltog hade angett detta som svar i tre av skedena. Sju av 13 som svarat att tydliga riktlinjer inte fanns hade däremot svarat att barn inte deltog i ett eller flera skeden. Alla förutom en i vardera grupp svarade *Vet ej* under något skede. I gruppen som upplevde att det fanns tydliga riktlinjer hade alla respondenter svarat att barn antingen får göra en kombination eller delta genom att beskriva sin verklighet och ge konkreta förslag. Detta behöver dock inte betyda att alla barn vid varje tillfälle får använda sig av hela paletten beroende på hur frågan har tolkats av respondenten. Men verkar i högre grad variera sätt för barn genom att låta dem ge konkreta förslag, beskriva

sin verklighet och delta praktiskt. Samma grupp uppgav också att barn i större utsträckning deltog och att återkoppling och uppföljning skedde i högre grad. Det var en högre frekvens på antalet *Vet ej* i gruppen utan tydliga riktlinjer. Fler respondenter hade även svarat att de hade tillgång till forum för goda exempel bland dem som hade riktlinjer.

4. Diskussion

4.1 Resultatdiskussion

Enkätresultaten har analyserats och diskuterats utifrån resultatindelningens tre teman.

4.1.1 Barnrätt

Tydliga riktlinjer kring barns deltagande verkar inte finnas inom alla kommuner, vilket även Juliussen et al. (2023) pekar på i sin studie. Studien visar även att det finns en osäkerhet kring var ansvaret att försäkra barns deltagande faktiskt ligger inom kommunen (ibid), vilket skulle kunna vara en orsak till att riktlinjer inte finns eller upplevs som otydliga. Upplevelsen av att ha tydliga riktlinjer att följa och ta stöd av verkar ha en generellt positiv effekt i arbetet med barns delaktighet utifrån hur respondenterna sedan besvarat resten av formuläret, vilket även Shier (2001) beskriver i sin modell kring barns inflytande och delaktighet. I de kommuner som uppgavs ha tydliga riktlinjer verkar det finnas mer kunskap om på vilka sätt kommunerna förmedlar information till barn samt hur barn kan förmedla tankar och synpunkter till kommunen. När tydliga riktlinjer existerar verkar det att ha en positiv effekt på vetskapen kring barns deltagande, hur ofta barn deltar, att deltagandet sker i fler skeden, och att fler metoder används.

Det låga antalet specifika tjänster som ska tillgodose barns rättigheter i utveckling av fysisk utemiljö som uppgavs här jämfört med de 40% som presenterades i en rapport från Barnombudsmannen (2022) kan tolkas som att skånska kommuner ligger i underkant vad gäller barnrättsarbete om siffrorna är representativa även för de kommuner som inte svarat på enkäten. En bidragande orsak till den låga svarsprocenten skulle kunna vara att vissa respondenter faktiskt inte känner till att det finns en sådan tjänst inom kommunen. En kommun där båda respondenterna deltog hade den ena svarat ja och den andra nej på frågan om det fanns en specifik tjänst, vilket kommunens hemsida visade att de hade. Det belyser därför också vikten av att arbetet med barns rättigheter tydligare behöver kommuniceras ut till

hela den kommunala verksamheten, vilket även Barnombudsmannen (2022) påtalar.

Kompetensutveckling inom Barnkonventionen och barns rättigheter erbjuds i åtminstone 13 skånska kommuner. Arbetet med att öka kunskapen inom detta område tycks dessutom vara pågående eftersom de respondenter som fått kompetensutveckling uppger att de fått den vid olika tillfällen. Det är en indikation på att lagstadgandet av Barnkonventionen 2020 haft en påverkan mot en ökad kunskap kring barnrättsliga frågor (Juliussen 2023) eftersom majoriteten som har genomgått kompetensutveckling har gjort det efter 2021.

Trots att möjligheterna till kompetensutveckling verkar öka finns en ojämn tillgång på kompetensutveckling inom kommunerna. Att nästan 60% av de som fått kompetensutveckling är verksamma inom planering kan tolkas som att utbildning inte erbjuds i lika stor omfattning inom förvaltning som inom planering samt att det finns kunskapsskillnader mellan olika kommunala förvaltningar/avdelningar. Kompetensutveckling verkar medföra att fler metoder används jämfört mot de som uppgett de inte genomgått kompetensutveckling. Detta kan förklaras av att ökad kunskap kring barns deltagande i sin tur kan antas leda till en bredare kompetens kring val av rätt metod utifrån barnets unika behov, vilket är av betydelse enligt Derr & Kovács (2015) och Fors et al. (2020) och främjar möjligheterna att delta för alla berörda barn.

4.1.2 Barns deltagande

Olika tillvägagångssätt för att kommunicera med barn och förmedla information till barn verkar finnas inom kommunerna samt att det pågår ett arbete med att utveckla både befintliga och nya tillvägagångssätt. Det vanligaste tycks i nuläget vara att det sker genom skola, internet och olika typer av samråd. Att använda skolan som en kanal i delaktighetsprocesser förenklar och förbättrar själva genomförandet (Fors et al. 2020; Juliussen et al. 2023) och skolan är enligt de insamlade resultaten en viktig kommunikationskanal från kommun till barn och omvänt i en majoritet av kommunerna.

Skolan tycks framför allt vara av betydelse när vuxna vill samla in information och höra barns åsikter inför projekt initierade av vuxna såsom omgestaltning och ombyggnation av skolgård, lekplats eller inför nya planer. Skolan utgör även en arena för skolråd och ungdomsråd, vilka enligt resultaten är ytterligare fungerande kanaler för att samla in och ta del av barns åsikter. Däremot kan det ur samma resultat utläsas att det inte är helt klart för alla anställda i kommunerna vilka olika tillvägagångssätt som finns för att kommunicera information från kommun till barn eller barn till kommun. Det senare är ett problem som även Åhl et al. (2021) och

Juliussen et al. (2023) belyser som en utmanande faktor i arbetet med barns delaktighet.

Otydlig kommunikation inom kommunen tycks vara ett problem. I en majoritet av de kommuner där bägge tillfrågade respondenter besvarat enkäten gavs olika svar på hur barn kan förmedla tankar och synpunkter till kommunen. Detta och övriga enkätresultat tyder på att information kring olika kommunikationskanaler inte är tydliggjort i kommuner och att det finns en problematik kring hur information förmedlas till anställda i kommunala organisationer och därmed också en problematik i hur information förmedlas till och tillvaratas från barn (Juliussen et al. 2023). Det tycktes som att kunskapen kring tillvägagångssätt för kommunikation var högre hos de som också ansåg att kommunen hade tydliga riktlinjer kring barns delaktighet. De som uppgav att det saknades tillvägagångssätt för barn att förmedla tankar och synpunkter till kommunen var i majoritet verksamma inom planering. Detta skulle vara ett tecken på att information inte heller delas mellan olika förvaltningar och att det finns behov av ett tvärprofessionellt kunskaps- och erfarenhetsutbyte och ökad samordning mellan olika kommunala aktörer (Bomgren et al. 2023).

Barns deltagande i skånska kommuner verkar inte ske systematiskt i någon större utsträckning och en av orsakerna skulle kunna vara att arbetet med barns deltagande saknar strategier (Jansson et al. 2020; Barnombudsmannen 2022; Juliussen et al. 2023). Flest antal hade fyllt i att barn deltar *ibland* vilket skulle kunna tydas som att deltagandet sker sporadiskt i stället för rutinmässigt. Detta skulle också kunna ses som enbart orsakat av brist på tid och engagemang, men utifrån Shiers olika faser kan man också tolka det som att det behövs riktlinjer och strategier som implementeras i verksamheten för att möjliggöra ett strategiskt arbete (Shier 2001).

Även om arbetet med barns deltagande inte verkar vara systematiskt tycks det i arbetet med återkoppling finnas en viss systematik och att återkoppling verkar ske i större utsträckning än uppföljning. Rutiner tolkas finnas i de kommuner som uppgav att återkoppling alltid skedde vid de tillfällen barn deltagit och inom förvaltning uppgavs återkoppling och uppföljning ske mer frekvent. En orsak till detta skulle kunna vara att det är enklare att ge återkoppling och följa upp arbetet i kortare och mer konkreta projekt och vid enstaka tillfällen barn deltar. Vid jämförelse av svaren i de kommuner med två svarande på frågorna kring återkoppling och uppföljning visar svaren att rutinerna är olika inom de olika förvaltningarna då svaren skiljer sig mellan respondenterna inom samma kommun.

Svaren kring frekvens, återkoppling och uppföljning i sin helhet skulle kunna visa på att det i vissa kommuner finns en rutin för *hur* själva deltagandeprocessen ska genomföras men att det inte finns en systematik kring *när* barn ska delta och att det är enklare att ge återkoppling i kortare mer konkreta delaktighetsprocesser.

Barn verkar i någon grad delta i alla de kommuner som svarat. Vilka metoder som används varierar i de olika kommunerna, vilket även kunde ses i en studie av Juliussen et al. (2023). Det bör enligt Derr & Kovács (2015) ses som en tillgång om fler metoder finns att tillgå. Tre olika metoder; *Barn-, ungdoms- och skolråd*, *Barnkonsekvensanalys* och *Samtal/intervju* uppgavs användas i alla skeden vilket skulle kunna tyda på att dessa metoder antingen, eller i kombination med varandra, är mer kända för respondenterna än övriga, är lättare att förstå eller att de kan tillämpas i alla de olika skedena. Ytterligare tre metoder; *Enkät*, *Kreativa aktiviteter* och *Promenadintervju* uppgavs användas av någon kommun i alla skeden förutom skötsel. Fysiska aktiviteter var den metod som angavs användas mest inom skötsel, vilket skulle kunna tyda på att det är en av de bättre lämpade metoderna för barns deltagande inom detta skede då barn uppskattar att delta genom att göra saker fysiskt (Jansson, 2015).

Att olika metoder används inom samma skede skulle också kunna betyda att man har identifierat de optimala metoderna att använda baserat på vilken åldersgrupp barn tillhör, vilket enligt Ataol et al. (2019) är av största vikt vid barns deltagande. Att olika metoder används för olika åldersgrupper av barn går också i linje med Barnkonventionen och barns rätt att vara delaktiga utifrån sina egna villkor och behov (Barnombudsmannen 2021b). Den metod som uppgavs användas i minst utsträckning med lägst frekvens var *Längre delaktighetsprocesser* vilket skulle kunna förklaras av att dessa processer eventuellt kräver mer av den/de som skall genomföra den både gällande tid, kunskap och samordning med andra aktörer (Persson 2022).

Att flest respondenter verkar vara insatta eller ha insyn gällande barns deltagande i *Gestaltning/omgestaltningsskedet* skulle kunna bero på att gestaltungsprocessen till viss grad kräver både skrivbordsarbete men även kännedom kring den fysiska platsen. Detta skulle kunna bidra till en ökad tvärprofessionell samverkan och bättre kommunikation mellan de olika förvaltningarna, vilket krävs för framgång i planeringsprocesser där barn deltar (Ataol et al. 2019). Gestaltning/omgestaltning verkar vara det skede där flest respondenter på något sätt är involverade eller har kunskap kring barns deltagande, det skede som kanske också skulle kunna beskrivas ha någon gemensam nämnare med övriga skeden. Detta skede innefattar kreativa processer, ofta med konkreta resultat, där barn praktiskt kan delta vilket Jansson (2015) menar är positivt.

4.1.3 Utmaningar, stöd och goda exempel

Tidsbrist, långa processer och bristande engagemang tycks vara de vanligaste anledningarna till att barn inte deltar. Tidsbrist var den främsta orsaken enligt respondenterna och konstateras också i tidigare studie av Juliussen (2023) Detta kan tolkas som att barns deltagande inte är en prioritet i det kommunala arbetet eftersom de anställda inte upplever att tillräckligt med tid avsätts för att arbeta med detta. Detta skulle även kunna tolkas som att riktlinjer och policys kring hur barns delaktighet och deltagande ska prioriteras inte är tillräckligt tydliga eller att de inte finns. Trots att endast en respondent nämnde riktlinjer som en orsak visar enkätens resultat att tydliga riktlinjer verkar ha en positiv påverkan på hur arbetet med barns deltagande tydliggörs och genomförs. Tydliga riktlinjer kan leda till att barns delaktighet implementeras i kommunens sätt att arbeta (Shier 2001). Att tidsbrist nämns i så stor omfattning i resultaten kan också tyda på att systematiken kring arbetet med barns delaktighet inte är utvecklad i den kommunala organisationen (Juliussen 2023). Att annat får gå före, kanske speciellt om det inte finns riktlinjer som säger att barns delaktighet ska prioriteras.

Långa processer i översikts- och planskeden identifierades av respondenterna som en annan orsak till att barn inte deltar, att processer sträcker sig över lång tid och att barns deltagande därför inte ger något konkret resultat. Att just konkreta resultat tycks vara fokus hos vissa respondenter tyder på att det saknas en medvetenhet kring vad barns delaktighet och deltagande är men också att det saknas kunskap kring vad barn lär sig genom att medverka, oavsett resultat, till exempel demokratiska processer och samhällets uppbyggnad (Fors et al. 2020). Omvänt så skulle processen kunna ses som ett tillfälle för kunskapsinhämtning. Resultaten visar dock på att denna möjlighet inte uppmärksammas i skånska kommuner.

Engagemanget för barns deltagande tycks i vissa fall ligga på enskilda personer och att de personerna är särskilt drivande i detta arbete vilket tidigare studier även pekar på (Jansson et al. 2020). Vissa kommuner tycks arbeta med ett barnperspektiv snarare än barnets perspektiv med ett minskat deltagande som följd i olika skeden i utveckling av fysisk utemiljö. Det framkom även att barnets perspektiv och deltagande inte anses vara helt nödvändig då konkreta principer för en barnvänlig planering fanns att tillgå kunskapsmässigt och att alla projekt inte ansågs beröra barn. Alla ovan nämnda orsaker till att barn inte deltar skulle kunna vara resultatet av att det saknas kunskap kring barns deltagande på kommunal nivå, likt vad Jansson et al. (2020) och Barnombudsmannen (2022) också pekar på.

Forum med goda exempel kring barns deltagande uppgav en majoritet av respondenterna att de hade tillgång till, vilket även Juliussen et al. (2023) kunde se i sin studie. Den egna kommunen och kommunöverskridande nätverk var de

vanligaste forum som nämndes. Kommunens interna och externa plattformar verkar vara av stor betydelse för de som jobbar med utemiljö och är således ett sätt för kommunen att öka kunskaps- och erfarenhetsutbyte bland medarbetarna, vilket Jansson et al (2020) menar finns ett behov av. Det är dock svårt att veta om respondenterna syftade på samma kommunöverskridande forum eller om det finns flera olika. Nätverket för barnrättsstrateger nämndes också vid mer än ett tillfälle, dock är detta ett nätverk som kräver vissa förutsättningar för att vara med (SKR 2022). Med den variation av forum som nämndes verkar det som att det kanske ändå fattas ett tydligt samlat forum, tillgängligt för alla.

Flera goda exempel på barns deltagande nämndes eller förklarades utifrån både platser, olika metoder och skeden. Paletten av olika metoder som kommunerna uppgav användas framkommer även under goda exempel. Anledningen till att just dessa exempel framhövdes gick dock inte att utläsa i fritextsvaren. Detta kan tolkas som att de belystes som goda exempel på grund av positiv uppföljning eller för att det kanske är det enda exempel som finns på att barn varit med och deltagit. Platser för barns deltagande nämns mest frekvent i samband med klassiska "lekmiljöer" och platser mer specifikt avsedda för barn. Respondenterna nämner bland annat lekplats, lekmiljö, aktivitetsplats, skolgård, förskolegård och park. Lekplatser/lekmiljöer var den plats som flest tog upp i sitt exempel. Svaren visar att det verkar vara enklare att identifiera barns deltagande kring dessa specifika platser. Vilket kan tydas som att behovet för riktlinjer är av extra stor vikt för att implementera barns deltagande på de platser som inte lika tydligt anses beröra barns fysiska utemiljö sett ur de vuxnas perspektiv. Och att barn på ett mer självklart sätt deltar i processer som tydligt berör just barns fysiska utemiljö där barnets perspektiv kanske anses som mer nödvändigt att inkludera än på de platser som inte är specifikt avsedda för barn. Trots att barns deltagande i utveckling av all fysisk utemiljö gynnar en mer hållbar samhällsplanering (Derr & Kovács 2015; Mårtensson & Nordström 2017; Bomgren et al. 2023).

En respondent beskrev i sitt goda exempel hur de ändrade planerna efter att ha intervjuat de som förväntades bruka den kommande anläggningen. Detta skulle kunna tolkas som att barnen här lyssnades på och fick vara experter på sin egen miljö (Kylin & Lieberg 2001; Nordström & Björklid 2012; Boverket & Movium 2015; UNICEF 2020) och att barnets perspektiv togs på allvar (Mårtensson & Nordström 2017). En annan vinkling av detta skulle kunna vara att barnen som intervjuades fick mer inflytande än tänkt. Om de barn som fick komma till tals i detta specifika projekt tillhörde en homogen grupp riskerar andra barn att exkluderas och inte bli hörda (Åhl et al, 2021).

En kommun beskrev hur de i samband med senaste riksdagsvalet lät barnen delta och påverka vilka färger blomsterlökarna skulle ha genom omröstning, vilket skulle kunna ses som ett sätt att öka deras kunskap och förståelse kring demokratiska processer (Norström & Björklid 2012; Boverket & Movium; 2015; Mårtensson & Nordström 2017; Nordström 2019; Fors et al. 2020; UNICEF 2020).

4.2 Metoddiskussion

Valet att göra en enkätundersökning gjordes baserat på tidsramen för kursen och grundades i ett intresse av att kunna jämföra hur kommuner med samma regiontillhörighet arbetar kring barns delaktighet/deltagande i utveckling av fysisk utemiljö.

4.2.1 Enkät

I efterhand har vi diskuterat om vi skulle ha infogat definitioner av barn, deltagande och delaktighet i utskickets inledning för att undvika eventuella misstolkningar. När vi utformade enkäten utgick vi från att alla respondenter skulle vara bekanta med de uttryck som användes i enkäten men vi har konstaterat att det ändå hade varit positivt att ha med dem i den initiala texten. Vi har också insett att arbetet med att specificera målgrupp för enkäten kunde ha gjorts noggrannare och med ett större urval. Vi förlitade oss på att få kontakt med mest lämpliga personer genom kommunernas telefonväxlar och även om målgruppen noga beskrevs visade det sig att vissa mottagare ansåg att andra kollegor var bättre lämpade att besvara undersökningen.

Utformningen av enkätfrågorna var något som visade sig ta längre tid än beräknat, men vi ansåg att det var viktigt att arbeta igenom utformningen ordentligt för att få så tillförlitliga resultat som möjligt. I tidiga utkast var många av frågeformuleringarna otydliga vilket hade kunnat leda till missuppfattningar och missvisande resultat som följd. Vi hade också en initial tanke om att skicka enkäten till någon som var verksam kommunalt inom utveckling av fysisk utemiljö för att få feedback men det hann vi inte med, däremot lät vi närstående testa enkäten. Detta var till viss hjälp, men då de inte var bekanta med branschuttryck var deras kommentarer inte helt av relevans. Vi hade dock tät kontakt med vår handledare under denna period och enkätutformningen diskuterades noga innan slutgiltigt utskick, handledaren fick även granska enkäten i sin helhet i Netigate. En svårighet med att använda just Netigate för enkätutskick visade sig vara att mejlet med enkäten i många fall hamnade i mottagarnas skräppost. Detta uppdagades både vid testutskick och vid utskickad påminnelse från vår studentmejl och det är oklart hur många av utskicken som hamnat i de tilltänkta deltagarnas skräpkorg. Detta, länkar

som inte fungerat, tidsramen att fylla i enkäten och tidpunkten på året kan ha haft en påverkan på svarsfrekvensen.

Efter utskick av enkäten uppstod frågan om vilka svar som skulle räknas med. Från början räknades svar där respondenten inte svarat på enkäten i sin helhet som bortfall. Detta ändrade vi senare då vi insåg att vissa frågor kunde bidra till en bredare kartläggning av de skånska kommunerna gällande riktlinjer, specifik tjänst och kompetensutveckling.

Vi insåg även att vissa frågeformuleringar trots grundlig utformning ändå blev svårtolkade. Ett exempel är frågan kring vad barn har fått göra när de deltar som inte tydliggjorde om det handlade om barns deltagande vid varje enskilt tillfälle eller tillfällena generellt när barn deltar. Ett annat exempel är svarsalternativet *Inte mitt område/vet ej* i frågorna kring metoder i olika skeden, detta skulle vi med facit i hand ha delat upp eftersom det medförde en svårighet att läsa resultaten korrekt. Flera av respondenterna hade fyllt i *Inte mitt område/vet ej* i kombination med en eller flera metoder vilket gjorde att vi hade svårt att veta hur resultaten skulle presenteras.

En annan svårighet kring att återge resultaten korrekt var motsägelsefulla svar i de kommuner där båda respondenter svarat på frågor, exempelvis på frågan kring vilka metoder som användes under olika skeden där en respondent svarade att barn inte deltar i tre skeden och respondentens kollega hade svarat att flera olika metoder användes i samma skeden. Här valde vi att räkna in de metoder som angavs då sannolikheten att man skulle säga att en metod användes var större om man faktiskt visste att den används än om man inte visste att en metod används och därför fyller i att barn inte deltar. Detta medför såklart en osäkerhet huruvida svaren är tillförlitliga, men om vi endast skulle ha tillfrågat personer verksamma inom planering eller inom förvaltning hade vi med större sannolikhet tolkat alla svar som sanning utan att ifrågasätta hur pass korrekta de var. Oavsett belyser dessa skilda svar skillnaden kring olika förvaltningars syn, uppfattning och kunskap kring hur barn deltar inom den egna kommunen. Det framstår inte helt tydligt varför just dessa exempel anses vara goda exempel. Inte heller om det är respondenternas egen uppfattning att deltagandet var lyckat eller om det är deltagande barns åsikter, vilket kan bero på enkätfrågans formulering.

En styrka var att de flesta besvarade enkäten plus/minus några minuter inom de 15 minuter som angavs som beräknad tid att genomföra enkäten. Med tanke på den relativt höga andelen fritextsvar i de sista frågorna tolkar vi det som att enkäten i sig var enkel att genomföra och att det fanns tid i slutet för att hinna tänka igenom och besvara alla frågor samt att frågorna var tillräckligt relevanta.

Ytterligare en styrka är att vi varit två genom hela processen och har kunnat bolla tankar och idéer, diskuterat och analyserat resultatet tillsammans vilket har varit både roligt, men framför allt utvecklande för arbetet.

5. Slutsats

Vår kartläggning visar att skånska kommuners arbete med barns delaktighet är under utveckling och att det till viss del verkar finnas rutiner för *hur* själva deltagandeprocessen ska genomföras men att det saknas systematik kring *när* barn ska delta, vilket skulle vara av värde att undersöka närmre.

Kartläggningen visar att arbetet med barns deltagande i utveckling av fysisk utemiljö i kommuner påverkas positivt av att det finns tydliga riktlinjer, men att dessa saknas i flera kommuner. För att ytterligare främja barns deltagande anser vi att riktlinjer i samtliga kommuner, anpassade för olika kommunala förvaltningar, behöver utvecklas för att tydliggöra när och hur barns deltagande skall ske.

Goda exempel finns ute i kommunerna men anledningen till varför och för vem de anses vara goda hade varit intressant att veta mer om. Vi tror att det hade varit värdefullt att utveckla en gemensam kunskapsbank, tillgängligt för alla som jobbar med utveckling av fysisk utemiljö med förslag på lämpliga metoder för olika skeden och utifrån barns varierande behov, där de goda exemplen också kan ta plats och belysas.

Referenser

- Ataol, Ö., Krishnamurthy, S. & van Wesemael, P. (2019). Children's Participation in Urban Planning and Design: A Systematic Review. *Children, Youth and Environments*, 29 (2), 27–47. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.29.2.0027>
- Barnombudsmannen (2021a). *Barnets rätt till delaktighet*.
<https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/barnets-ratt-till-delaktighet/> [2023-12-14]
- Barnombudsmannen (2021b). *Det här är barnkonventionen*.
<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/> [2023-10-31]
- Barnombudsmannen (2022). *Blir det nån skillnad- eller säger vi det här helt i onödan?* (ISBN: 978-91-986028-2-1). Barnombudsmannen.
<https://www.barnombudsmannen.se/stallningstaganden/publikationer/blir-det-nan-skillnad---eller-sager-vi-det-har-helt-i-onodan/> [2023-10-30]
- Barnombudsmannen (u.å). *Perspektiv på barnrätt*. <https://barnkonventionen-utb.barnombudsmannen.se/oversikt/vad-ar-barnkonventionen/perspektiv-pa-barnratt> [2023-11-27]
- Bomgren, M., Bosdotter, F., Svetoft, I., Carlsson, K. (2023). *Gestaltad livsmiljö genom arkitektur och pedagogik: Ett samverkansprojekt mellan fyra skånska kommuner, Region Skåne och Platskultur*.
<https://utveckling.skane.se/siteassets/kultur/dokument/glap-slutrapport-.pdf> [2023-10-31]
- Boverket 2022. *Konsekvensanalyser*.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebyggande-och-trygghetsskapande-atgarder/metoder/kunskapsinhamtning/konsekvensanalyser/> [2023-12-01]
- Boverket (2023a). *Centrala begrepp som används i vägledningen*.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/barnkonventionen/begrepp/> [2023-11-01]

- Boverket (2023b). *Arkitekter i skolan*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/barnkonventionen/exempel/arkitekter/> [2023-12-27]
- Boverket & Movium (2015). *Gör plats för barn och unga!: en vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö* (Rapport 2015:8). 1. uppl. Karlskrona: Boverket.
- de Laval, S. (2015). *Bygga stad för barn: en kunskapsöversikt om barn och ungdomar, tätastadsmiljöer och metoder för delaktighet och barnkonsekvensanalys*. Stockholm: Arkus, forskning och utveckling inom arkitektur och samhällsbyggnad.
- Derr, V., & Kovács, I. G. (2015). How participatory processes impact children and contribute to planning: A case study of neighborhood design from Boulder, Colorado, USA. *Journal of Urbanism*, 10(1), 29–48.
<https://doi.org/10.1080/17549175.2015.1111925>
- Folkhälsomyndigheten (2023). *Folkhälsopolitikens målområden – Målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/f/folkhalsopolitikens-malomraden-malomrade-7-kontroll-inflytande-och-delaktighet/> [2023-12-21]
- Fors, H., Ambrose-Oji, B., Konijnendijk van den Bosch, C., Mellqvist, H. & Jansson, M. (2020). "Participation in urban open space governance and management," I: Jansson, M & Randrup, T.B. (Red) *Urban open space governance and management*. New York: Routledge. 112-128.
- Francis, M. & Lorenzo, R. (2002). SEVEN REALMS OF CHILDREN'S PARTICIPATION. *Journal of Environmental Psychology*, 22 (1–2), 157–169.
<https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0248>
- Hamerslag, A. 2013. *Barns deltagande och delaktighet -Projektarbete i en förskola med inspiration från Reggio Emilia*. lic.-avh. Uppsala universitet. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:637253/FULLTEXT01.pdf> s.72 [2023-12-14]
- Hart, R. A. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship*. Florence, Italy: United Nations Children's Fund International Child Development Centre.
- Hart, R. A. (2008). Stepping back from 'the ladder': Reflections on a model of participatory work with children. In *Participation and Learning: Perspectives on*

education and the environment, health and sustainability (pp. 19–31).
Netherlands: Springer.

- Jansson, M. (2015). Children's perspectives on playground use as basis for children's participation in local play space management. *Local Environment* 20(2), 165-179.
- Jansson, M., Zalar, A., Sundevall, E.P. & Randrup, T.B. (2020). Governing for Child-Friendliness? Perspectives on Children as Users Among Swedish and Danish Urban Open Space Managers. *Frontiers in sustainable cities*, 2, 1-
<https://doi.org/10.3389/frsc.2020.565418>
- Juliussen, A.K., Garmy, P. & Olsson, A. (2023). Political representatives' experiences of child participation in decision-making processes: A qualitative interview study. *Children & society*, <https://doi.org/10.1111/chso.12786>
- Jungmark, L. (2021). *Barn, plats, lek, stad : strategier för barnvänlig stadsplanering*. Alnarp: Tankesmedjan Movium vid SLU.
- Kulturdepartementet (2018). *Politik för gestaltad livsmiljö*. (Regeringens proposition 2017/18:110). Regeringskansliet.
- Kylin, M. & Lieberg, M. (2001). Barnperspektiv på utemiljön, *Nordic Journal of Architectural Research*. 2001(1):63-77.
- Muela, A., Larrea, I., Miranda, N. & Barandiaran, A. (2019). Improving the quality of preschool outdoor environments: getting children involved. *European early childhood education research journal*, 27 (3), 385–396.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1600808>
- Mårtensson, F. & Nordström, M. (2017). Nordic child-friendly planning reconsidered. I: Bishop, K. & Corkery, L. (red.) *Designing cities with children and young people : beyond playgrounds and skate parks*. New York: Routledge. 36-46.
- Nordin, K. & Berglund, U. (2017). *Barnkartor i GIS*.(Rapporter Institutionen för stad och land · nr 1/2010). Institutionen för stad och land Sveriges lantbruksuniversitet.
https://pub.epsilon.slu.se/10748/11/berglund_u_nordin_k_130815.pdf [2023-12-19]
- Nordström, M. (2019) *Barnkonsekvensanalyser i stadsplaneringen*. (dnr 4127/2019). Boverket.
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2020/barnkonsekvensanalyser-i-stadsplaneringen.pdf> [2023-10-31]

- Nordström, M. & Björklid, P. (2012) *Childfriendly cities- sustainable cities*. *Early Childhood Matters*. 118, 44-47
- Nordström, M. & Wales, M. (2019). *Enhancing urban transformative capacity through children's participation in planning*. *Ambio*, 48 (5), 507–514.
<https://doi.org/10.1007/s13280-019-01146-5>
- Persson, A (red.) (2016) *Frågor och svar- om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB)
- Persson, A. (2022). *Barns deltagande i planering : vad tycker barnen, planerarna och pedagogerna om dialogmodellen?* Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning. [persson-a-20220517.pdf \(slu.se\)](https://www.slu.se/utbildning-och-forskning/utbildning/20220517.pdf)
- Regeringskansliet. (u.å.) *Agenda 2030 för hållbar utveckling*.
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/> [2023-10-31]
- SFS 2010:900. *Plan- och bygglag (2010:900)*. Stockholm:Landsbygds- och infrastrukturdepartementet SPN BB
- SFS 2018:1197.*Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Socialdepartementet
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. *Children & society*, 15 (2), 107–117. <https://doi.org/10.1002/chi.617>
- Socialdepartementet (2010). *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*. (Regeringens proposition 2009/10:232). Regeringskansliet.
- Sveriges Kommuner och Regioner (2022) *Nätverk barnets rättigheter*.
<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/barnets-rattigheter/natverkarnetsrattigheter.12238.html> [2023-12-17]
- Sveriges Kommuner och Regioner (2023a). *Barnets rättigheter*.
<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamlikhet/barnets-rattigheter.106.html> [2023-11-23]
- Sveriges Kommuner och Regioner (2023b). *Kommungruppsindelning*
<https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommungruppsindelning.2051.html> [2023-12-17]

UNCRC Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd.
<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/allman-kommentar-nr-12.pdf>

Wilhelmsen, T., Øvreås, S., Roll-Hansen, H., Bjerknes, A.-L. & Thorrud, S. (2023).
Developing child-friendly cities: Young children's participation in urban
planning. *Journal of childhood, education & society (Online)*, 4 (3), 274–290.
<https://doi.org/10.37291/2717638X.202343290>

Åhl, C., Karlsson, J., Ingeström, S. (2021) *Handbok för barns delaktighet och inflytande*.
Unicef Sverige.

Bilaga 1

Hej!

Vi är två landskapsingenjörsstudenter som skriver kandidatuppsats vid SLU, Alnarp. Vi genomför nu en enkätundersökning som vi hoppas att du har möjlighet att besvara.

Enkätens syfte är att kartlägga skånska kommuners arbete med barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö. Vi vill förstå i vilka skeden barn deltar, hur deltagandet ser ut och identifiera goda exempel som kan inspirera andra. Enkäten riktar sig till personer som arbetar med planering och förvaltning av fysisk utemiljö och skickas till samtliga skånska kommuner. Svaren kommer att avidentifieras i arbetets text men kommunens namn kommer i vissa fall att framgå i vår uppsats.

Information gällande personuppgifter hanteras i enlighet med GDPR och kommer att raderas efter avslutat och godkänt kandidatarbete. Deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst under enkätens gång.

Enkäten tar cirka 15 minuter att besvara och vi behöver dina svar senast den 1 december.

Godkänd kandidatuppsats kommer att publiceras som ett självständigt arbete hos SLU.

Stort tack för din medverkan!

Anna Boman och Amanda Odell Kling

Bilaga 2

GDPR:

Syftet med denna enkät är att kartlägga hur skånska kommuner arbetar med barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö och identifiera goda exempel.

All information gällande personuppgifter hanteras i enlighet med GDPR och kommer att raderas efter avslutat och godkänt kandidatarbete i januari 2024.

1. Ditt yrke?
2. Vilken kommun arbetar du i?.....
3. Upplever du att kommunen har tydliga riktlinjer gällande barns deltagande i utveckling och förändring av fysisk utemiljö?
Ja/ Nej/ Vet ej
4. Har kommunen en specifikt tjänst med syfte att tillgodose barns rättigheter i utveckling och förändring av fysisk utemiljö?
Ja/ Nej/ Vet ej
5. Erbjuder kommunen kompetensutveckling inom barnkonventionen och barns rättigheter?
Ja/ Nej/ Vet ej
6. Har du någon gång blivit erbjuden kompetensutveckling inom barnkonventionen och barns rättigheter på din nuvarande arbetsplats?
Ja/ Nej

Om Ja: När gick du kompetensutvecklingen?

-Före 2021/ 2021/ 2022-/ 2023/ Har erbjudits men ej gått

7. Hur förmedlar kommunen information till barn som gäller utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
- Internet: (t.ex. Kommunens hemsida, sociala medier)
 - Skola
 - Möten, samråd
 - Utskick, brev broschyrer
 - Informationsskyltar
 - Finns inget specifikt tillvägagångssätt för barn
 - Vet ej
 - Annan.....
8. Hur kan barn på eget initiativ förmedla tankar och synpunkter till kommunen som gäller utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
- Internet: (t.ex. Kommunens hemsida, sociala medier)
 - Skola
 - Möten, samråd
 - Vet ej
 - Finns inget specifikt tillvägagångssätt för barn
 - Annan...
9. Hur ser barns deltagande ut i samband med utveckling/förändring av fysisk utemiljö i **översiktsplanering**?
- Inte mitt område / vet ej
 - BKA
 - Barn- och ungdomsråd, skolråd
 - Digitala verktyg (t.ex. Barnkartor i GIS)
 - Enkäter
 - Fysiska aktiviteter (t.ex. skrapplockardag, lövkrattning)
 - Kreativa aktiviteter (t.ex. workshops)
 - Längre delaktighetsprocesser (t.ex. dialogmodellen Arkitekter i skola)
 - Promenadintervju (walk and talk, gåtur)
 - Samtal / intervju
 - Trygghetsvandringar, barnronder
 - Barn deltar inte
 - Annan
10. Hur ser barns deltagande ut i samband med utveckling/förändring av fysisk utemiljö i **detaljplanering**?
11. Hur ser barns deltagande ut i samband med utveckling/förändring av fysisk utemiljö i **omgestaltning**?
12. Hur ser barns deltagande ut i samband med utveckling/förändring av fysisk utemiljö i **byggande**?

13. Hur ser barns deltagande ut i samband med utveckling/förändring av fysisk utemiljö i **förvaltning**?
14. Hur ser barns deltagande ut i samband med utveckling/förändring av fysisk utemiljö i **skötsel**?
15. Hur **ofta** deltar barn i samband med utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
- Alltid
 - Ofta
 - Ibland
 - Sällan
 - Aldrig
 - Vet ej
 - Ej relevant, barn deltar inte
16. Vid de tillfällen då barn har deltagit,
- Har de fått ge konkreta förslag och önskemål till utveckling/förändring i den fysiska miljön
 - Har de fått beskriva sin verklighet och t. ex vad de tycker om att göra i sin fysiska miljö
 - Har de fått delta praktiskt i förändringar t. ex genom skötsel
 - En kombination av ovanstående alternativ
 - Ej relevant
17. Hur ofta görs **återkoppling** till barn som deltagit i utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
- Alltid
 - Ofta
 - Ibland
 - Sällan
 - Aldrig
 - Vet ej
 - Ej relevant, barn deltar inte
18. Hur ofta görs **uppföljning** kring hur arbetet med barns deltagande har fungerat i utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
- Alltid
 - Ofta
 - Ibland
 - Sällan
 - Aldrig
 - Ej relevant, barn deltar inte

19. Vad tror du kan vara orsaken om barn sällan eller inte alls deltar i utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
- Ej relevant, barn deltar
 - Vet ej
 - Fritext.....
20. Har du i din yrkesroll tillgång till forum med goda exempel kring barns deltagande i utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
- Nej
 - Ja, vilka
21. Finns det inom kommunen goda exempel på barns deltagande i utveckling/förändring av fysisk utemiljö?
Ja/ Nej /Vet ej
- Om ja, kan du beskriva/namnge
22. Finns det något du vill lägga till eller kommentera ytterligare?